

Biblioteca

6 luni

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. **48** (299), serie nouă. Miercuri 25 decembrie 1996. Preț: 600 lei

cincisprezece poeți sârbi despre

**CASA
LUI
MARIN**

DE CE A ÎNCEPUT ȘI DE CE
S-A TERMINAT RĂZBOIUL CU
MARELE DUCAT DE LUXEMBURG

SOBOLANII

de MARIUS DOBRESCU

Încă dinainte de a se ști cine va fi noul ministru al Culturii, trupa vechilor activiști culturali s-a și pus în mișcare. Sunt, în mare parte, oamenii care au slujit în vechiul CCES pe vremea lui Ion Traian Ștefănescu, Miu Dobrescu, a lui Dulea și Tamarei Dobrin, a Suzanei Gădea. Sunt îmbătrâniți în rele, unși cu toate alifiile, slinoși, lipsiți de idei, profitori, decizi să reziste pentru că peste ei au trecut ani, guverne și miniștri care n-au putut sau n-au vrut să-i trimită acolo unde le e locul: la cămine culturale sau biblioteci de cartier. Primul și ultimul ministru reformator, dl Andrei Pleșu, a rămas celebru prin îndemnul pe care se zice că l-ar fi adresat culturmicii din răposatul CCES, la începutul lui 1990: „Domnilor, ați călărit un cal mort. Mergeți și vă vedeți de treaba voastră...” Câtiva au plecat. Cei mai mulți au rezistat, cu o nesimțire teribilă, înfundându-și capetele în gulere și prefăcându-se că mai au treabă pe acolo. Se considerau, ca și acum, „profesioniști ai culturii”, „experți” și „tehnicieni”, adică neimplicați politic, indiferenți la schimbările de regim. Chiar așa să fie, oare? Nicidecum. Starea actuală a culturii românești demonstrează exact contrariul. Descentralizarea datorată lui Andrei Pleșu a fost anulată dintr-o trăsătură de condei, cu toată opoziția manifestată de câțiva directori curajoși din provincie. Salarizarea a ajuns un coșmar. Persistă reglementări anacronice (legea gestiunii), iar altele lipsesc (legea patrimoniului). Se aruncă anual sute de milioane pentru tot felul de manifestări ne semnificative. Cutreieră străinătățile zeci de „inspectori” din cultură aflați la vârsta pensionării, imposibil de reeducat. Patrimoniul istoric se deteriorează ireversibil. Și ei își spun, totuși, experți și tehnicieni... Informizarea a pătruns în cultură pe căi ocolite, prin sponsorizări și donații. Dacă vin de la Soros sunt ținute în cel mai strict secret. Revistele de cultură sunt ultima grijă a Ministerului, iar editurile de stat sunt împiedicate să se privatizeze. Organisme monstruoase – Casa de Presă și Tipărituri Cultura Națională, de pildă – sunt ținute în viață cu sute de milioane de la buget. Telefoanele directorilor de instituții sună complice. O mână spală pe alta... Toți aceștia își spun „experți”, „tehnicieni” și „profesioniști ai culturii”.

Regimul Ceaușescu-Iliescu a fost luat de valul istoriei. A sosit ora schimbării. A extirpării putregaiului din rădăcină. Pentru că în cultură nu se poate schimba nimic dacă acești oameni vor mai avea putere de decizie. Ei vor frâna, cu zâmbetul pe buze, orice schimbare reală. Vor roade din interior noua putere, o vor submina permanent. A sosit ora schimbării și javrele au început deja să se gudure pe lângă noii stăpâni. Să forfotească. Să le pregătească „materiale”, să se facă utili. Cunosc destui directori de instituții culturale care-și fac inventarul păcatelor post-decembriste. Nu de mult, un asemenea șef își calcula șansele cam așa: „Dacă vine Caramitru scap, îl cunosc din...”. Desigur, are de ce să se teamă, pentru că s-a băgat până la gât în haznaua PDSR-istă. Convins că lucrurile vor dura la neafârșit, așa că nu va da niciodată socoteală.

Dacă oamenii aceștia vor supraviețui în posturile lor „tehnice” din Ministerul Culturii, atunci schimbarea din noiembrie 1996 va fi o simplă remaniere de guvern și președinte, iar speranțele puse de populație în noul regim vor fi în mod sigur înșelate.

Atenție, deci, domnule ministru! Șobolanii au început deja să vă roadă scaunul.

Editori:

- Uniunea Scriitorilor din România
- Fundația Luceafărul
- Cu sprijinul Fundației Soros
- pentru o Societate Deschisă

Redacția: Laurențiu Ulici (*director*), Marius Tupan (*redactor șef*), Ioan Es. Pop (*secretar general de redacție*), Alexandru Spânu (*redactor*), Ion Cucu (*fotoreporter*)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1, telefon 659.67.60, fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155. Număr de cont: 451030121163

Tehnoredactare computerizată:

INFOGIP
Marius Predescu

Tipar: INTERGRAPH

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

CASA UMBRELOR

de NICOLAE PRELIPCEANU

Prin ianuarie-februarie-martie 1990, lui L. Ulici i s-a încredințat revista „Luceafărul”. Am fost eu al doilea angajat al acestei instituții literare care se voia nouă. Îl așteptam dimineața de tot (după deșteptarea de ani pentru „Viața Românească” și ora nouă mi s-ar fi părut matinală) pe-acolo pe unde acum e British Council-ul, mă (ne) lua în Skoda lui hodorigită (lucrurile astea s-au mai schimbat între timp), împreună un timp cu un tânăr poet, apoi, într-o cămăruță plină de hârtii prăfuite, mai purtând semnele lui Mihai Ungheanu și N.D. Frunteletă, de la Casa Scânteii, zona totuși fără secere și ciocane, făceam totul: redactare, secretariat de redacție, corectură. Pe urmă ne-am mutat pe Calea Victoriei, 115, sus, jos și iar sus și, în sfârșit, fără mine, în aripa din spatele Casei Vemescu, unde „Luceafărul” se face și azi. Ioan Es. Pop luase locul primului tânăr poet și el a rămas.

Am intrat înainte de Crăciun în biroul de unde L. Ulici și-a luat zborul spre „președinția” Uniunii Scriitorilor și, de curând, și mai departe, către Senat. Pe masa, mai lunguiată, „de consiliu”, unde stăteam și nu prea plângeam altădată, dar se înșirau tot felul de coate de scriitori, de la Ștefan Agopian la Petre Stoica, acum, moarte, stau și se umplu de praf teancurile de „Luceferi” stinși între timp. Mi-am aruncat haina de iarnă, un fel de pufoaică occidentală (pe când era nouă), cumpărată de Denisa o dată cu aceea a lui Petre, la Viena mi-am aruncat-o, zic, pe canapeaua imitație (de) stil unde ne înghesuim vii și morți (între timp), cu sau fără vreo sticlă ca faclă în mijloc și de câte ori ridicam ochii mi se părea că, de la Jimbolia lui îndepărtată și misterioasă, a revenit bătrânul poet bărbos. Nu mai știu de când s-a oprit timpul aici, și mi-ar fi fost greu să reconstitui „evenimentele” dacă pe televizorul modern, stins și el mai mereu, n-ar fi stat și azi un pliant de reclană datat 19... cu o femeie prea puțin îmbrăcată, între sâinii căreia mai stăruie încă, ba chiar lucește, căci... fost desenat cu un pix rezistent, semnul &. Nu mai e mult până la Crăciun și umbrele celor vii și morți foiesc prin încăperile pe unde s-au bucurat altădată ca proastele. Cât timp a trecut din ziua când, aproape adolescent dar nu încă, totuși, m-am cățărât în vârful unui arin, pe malul Argeșului (care azi nu mai curge, ci bălțește), și mi-am înscris acolo un semn de neînțeles? Cel pus, tot de mine, între sâinii reclamei de Rock 1993, la fel de uitat, bălțește aici, în casa umbrelor, ca peste tot pe unde au trecut vreodată oameni. E drept, despre mulți dintre cei care au călcat pe-aici – și sper să mă număr și eu printre ei – s-a spus că sunt mediocri. Dar câți dintre cei care spun despre alții că sunt mediocri nu sunt ei înșiși la fel? Unul, doi, la câteva zeci de ani, poate. Cu timpul, toate încăperile părăsire încep să capete familiaritatea insidioasă și de neînțeles a recilor cavouri. Cavouri calde, însă, rămân redacțiile pe unde-am lucrat sau am pierdut timpul, chiar dacă eternul meu cadavru s-a extras, temporar, din spațiul lor.

Pe urmă, am îmbrăcat pufoaica lui Petre Stoica și am ieșit.

acolade

URGENTE PENTRU CHIȘINĂU

de MARIUS TUPAN

Realegerea lui Mihai Cimpoi în fotoliul de președinte al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova era previzibilă. Pe de o parte fiindcă e o personalitate proeminentă în viața spirituală a românilor de pe malul stâng al Prutului, iar, pe de altă parte, fiindcă e un om echilibrat, modest, cu tact, calități care-l recomandau să rămână acolo unde era mare nevoie de el, mai ales într-o vreme când, la Chișinău, au avut loc ciudate mutații în opțiunile electoratului, scriitorii intrând, fațis și demonstrativ, în opoziție. De altfel, la Conferința acestora, politica a predominat, necesitățile ca și reorganizarea breslei fiind tratate în grabă, fără o strategie care să impună planuri ferme și termene exacte. Cu toate acestea, au fost destule voci care au pus degetul pe rană. S-a vorbit, îndeosebi, de sărăcie, nu doar materială, ci mai ales cu duhul. Există forțe acolo care au tot interesul să o întrețină, fiindcă, se spunea, nimeni nu poate câștiga lupta cu intelectualii. Pentru intimidarea și, eventual, anularea acestora, există destule practici – nefirești, desigur, la sfârșit de veac și mileniu –, cea mai nocivă fiind aceea a subțierii patrimoniului cultural. Într-o țară în care limba română e cea oficială, cărțile în graiul lui Eminescu nu depășesc un procent de 19 la sută. În unele localități se înregistrează doar 5 la sută. Chiar dacă se trimit exemplare de la București sau din alte centre ale României, acestea sunt oprite la graniță sau au destinații curioase, cel mai adesea înspre depozite suspecte. Mai toate minoritățile au

metode de predare ce vin din Rusia, Turcia, Bulgaria, pe când majoritatea, cea românească, e împiedicată să capete ceea ce așteaptă. Formalitățile vamale și alte șiretlicuri declanșază anomalii în lanț.

S-a remarcat colaborarea bună cu Uniunea Scriitorilor din România, dar instituțiile intermediare fac ca nici aceasta să nu funcționeze la parametri normali. Tocmai de aceea Ambasada României de la Chișinău intenționează să înființeze o Casă a Cărții (imobilul e deja reparaț, trebuie doar să fie amenajat cât de curând) unde cele mai importante tipărituri românești să fie consultate de toți aceia care vor să cunoască istoria și cultura reale, nu pe cele falsificate de diverși mercenari. În același sens au fost atacate unele legi – a impozitului și a sponsorizării – careucid din fașă inițiativele și-i descurajează pe întreprinzători. Că și acolo, ca și la București, au fost ajutate prin sponsorizare cozile de topor, slugile de curte, pe când creatorii autentici, independenți sunt pedepsiți pentru talent (!) și pentru curajul de a se exprima tranșant despre o epocă plină de confuzii și privațiuni.

Deocamdată, speranțele tot pe malul Dâmboviței se întrevăd. De aici trebuie să pornească strategiile culturale și sperăm că atât Ministerul Culturii cât și al Afacerilor Externe se vor implica mai mult și vor iniția programe pe termen lung, ca toți românii, cu toate s-ar afla, să se simtă într-o patrie spirituală comună, visată de noi toți.

SUFLETUL NOSTRU ÎN FAȚA DESTINULUI

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Logosul și inexistența interferă în fluxul timpului. Immanuel Kant, reluând o temă platonice, dezvoltă cu multă repețiție ideea că nu există schimbare decât pe un fond al permanenței, că dispariția sau apariția sunt fapte făcute posibile de schimbare – în principiu, filosoful afirmând că timpul este depășire a sufletului său – deci, al nostru – lucrul îl putem înțelege în două moduri: că sufletul este un referențial stabil întru timp ori că, dimpotrivă, mișcarea permanentă a sufletului antrenează lumea, și, în urmă, o deschidere a timpului, creează un drum în timp.

În fapt, pe noi nu ne interesează dacă ceva există sau nu – pentru că existența în sine se deschide dincolo de orizontul uman – ci dacă stă în chip antropocentric, în referențialul, deci, al existențelor noastre, forma noastră nu de a fi, ci a confirma – deci recunoaște – acest a fi. Într-o asemenea moment al reflecției, nimic nu mai are pară gândurile noastre și versurile lui T.S. Mot: „Time present and time past/ Are both always present in time future/ And time future contained in time past“. S-ar părea că se instituie

o perfectă egalitate – și identitate – a fragmentelor timpului, fapt ce așează conștiința în fața unei unități a ființei dominând dintr-o sferă în care totul este repaos. Și, totuși, poetul adaugă, ceva mai departe, în același „Burnt Norton“: „Time past and time future/ Allow but a little consciousness./ To be conscious is not to be in time/ But only in time can the moment in the rose-garden. /.../ Be remembered; involved with past and future./ Only through time time is conquered.“

Iată, deci, cât de repede apare o inegalitate a timpurilor și cât de repede este exclus – din valoare, semnificație și chiar actualitate – prezentul. Totul este memorie sau dorință – „ecouri de pași în memorie, în lungul aleii pe care nu vom intra, spre ușa niciodată deschisă, în grădina trandafirilor“. Și, totuși, ce doresc să ne spună despre libertatea noastră intimă un Jean-Paul Sartre, precum despre aceea publică un Karl Popper, ambii atât de puțin visători și romantici și, tocmai astfel, mai aproape de speranțele noastre?

Iată-ne deci în fața destinului, încă neîmplinit, destin care este viitorul nostru, viitorul unei lumi, viitorul celor pe care îi cunoaștem, al celor de care nu ne despărțim; nu putem fi singuri în fața viitorului, venim de fiecare dată în acest punct al lumii, în acest

punct mereu schimbător, însoțiți de un spirit, mai exact însoțiți nu de cineva, ci de ceva – aducem în fața viitorului fie trecutul („grădina noastră cu trandafiri“ sau dimpotrivă, „pașii de șobolan, peste cioburile din pivnița noastră pustie“) fie prezentul (ca absolut al inconștientului nostru, al inconștientului universal și al perfecțiunii percepției instantanee). Putem, oare, să separăm trecutul de prezent? Apărem adesea în fața viitorului în indescifrabilă confuzie a timpurilor, dar dacă în copilărie suntem puri este așa pentru că atunci noi reprezentăm în exclusivitate prezentul. Poate că spiritul nici nu este altceva decât putere de clarificare a timpului, de separare și dreaptă situare a segmentelor sale.

Trecutul adus în fața destinului este determinare, condiție, obligație, pasiune, permanența indisociabilă a binelui și răului, permanența a vieții în fața morții și a morții în inima existenței. Trecutul poate fi renaștere – prezentul este naștere. Prezentul se proiectează pe ecranul vălului Mayei. Lumea de dincolo de văl este trecutul. Trecutul este anihilarea prezentului; prezentul este păstrare a trecutului, dar păstrare în inexprimare.

Există oare un sentiment al prezentului, căci trecutul este, tot, sentiment? Prezentul este alcătuire a persoanei în jurul celui mai puternic, mai suav și mai natural dintre sentimente – permanenta renunțare la sine, care naște și prezentul și propria ființă.

Trecutul s-ar părea că – singur – creează existența noastră morală, căci datoria se naște în trecut. Poate că, însă, cea mai adevărată morală este aceea a recunoașterii universale a dreptului ființei omenești la prezent.

Însoțiți de prezent sau de trecut venim în fața destinului. Cum prezentul nu este decât dispariția trecutului și nașterea viitorului, în primul caz destinul este viitor, iar în al doilea caz este asumarea permanenței trecutului, neobligatorie.

minimax

ÎN DECEMBRIE, DINCOLO DE CARAGIALE

de ȘERBAN LANESCU

Sâmbătă seara, într-un decembrie încă destul de blând *). Mai exact, sâmbătă 14 decembrie curent. Când, pentru cine a avut parale să evadeze, bunăoară undeva la un cabană/vilă cu peisaj și aer montan, cum se practică (așa mă gândesc) în lumea de ieri se zice că, deci într-o astfel de seară dedicată deosebite relaxării, pentru tot omu' ce naiba altă *Luft de viață* mai accesibilă și comodă decât *sticlă*? Adică televizorul, în jargonul... profesioniștilor, întrebarea fiind retorică. Iar că *sticlă* poa' să dea bine la suflet și-o *sticlă*, sticloanță, mă rog, depinde de *Intanschauung*-ul fiecăruia. «Când simți că-ți sește ceva...!» Depinde, însă, nu numai de *Intanschauung*, căci mai intervine și fundamentul individual al secreției de alcooldehidrogenază constituind un important factor al personalizării lui *homo sapiens*. Iadar, sâmbătă seară privind și ascultând ca... Ca să (de) ce? Bine n'țeles, iarăși depinde de care. În funcție de vârstă, sex, culoare, culoarea ochilor, vreau să zic, ș.a.m.d. Dar, dând, iată, tentației clasificărilor, una dintre categoriile ce pot fi deosebite în multitudinea lor vrăjiti de *sticlă* este aceea definită prin

apetitul pentru bârfe așa cum se poate deduce din succesul emisiunilor de taclale, cu sau fără un subiect anume.

După această introducere (mi-e teamă că, poate, cam lungă!) continuarea este, probabil, lesne de bănuț: prea cunoscuta „serată muzicală tv“ a prea cunoscutului I. Sava. Emisiunea care-a mers și sub Ceaușescu și sub Iliescu și, probabil, o să mai tot meargă, hăt, *amfitrionul* anunțându-se un serios concurent al colegului de breaslă Gică Petrescu; desigur, concurent întru longevitate publică. Și, revenind la sâmbăta pomenită, invitatul „seratei“ a fost A. Pleșu, d-sa dovedindu-și o dată mai mult detașarea-i angelică de cele lumești căci nu s-a lăsat până nu i-a demascat bine, la concret, pe Sami Damian și Gheorghe Grigurcu care, culmea îndrăznelii!, și-au permis să-l atace taman la moralitate. (Că vorba tutungului din colț, consilierul meu politic: «Dom'le, io când aud de intelectuali! Nu toți, da' unii...! Nu-mi vine să scot pistolu', că nici n-am, da' ceva ceva tot le-aș face! Nu știu ce, da' zău le-aș face ceva, că prea nu s-au învățat minte nici după cizejde ani!») Despre demascare, însă, doar în treacăt am pomenit, altul părându-mi-se dară șozul „seratei“. Altul și

decât nemulțumirea d-lui Pleșu că actualul guvern este compus preponderent din oameni politici, după cum altul și decât paraponiseala lui I. Sava împotriva Adevărului pe „tema Garaudy“. Așadar, demnă de remarcat a fost, cred, invocarea insistentă a lui Caragiale. La exact șapte ani de când nu a început la Iași ceea ce urma să se înceapă peste trei zile la Timișoara, pentru un intelectual român de gabaritul d-lui A. Pleșu interpretarea, dezlegarea trebuie neapărat căutată la Caragiale. Că altfel, nimic nu putem înțelege din ce s-a întâmplat și se întâmplă în România. O fi, da' nu știu de ce, ascultându-l, mi-am amintit că dl. A. Pleșu a fost în guvernul care s-a tras din acel decembrie, guvern în care a rămas și după mineriada din iunie '90 deși, neîndoios, a văzut pe *sticlă* cum erau căsăpiți în București oameni nevinovați. De unde, nesocotind cum se vede riscul patetismului, ajung să mă-ntreb, au nu cumva a-l invoca acum, în decembrie, pe Caragiale, nu cumva cam aduce a blasfemie? Chiar și luând de bună traducerea lui Mircea Iorgulescu. Cu atât mai mult cu cât dl. Pleșu (de altfel mereu egal cu sine însuși) nu este deloc singur într-o asemenea interpretare, că mai să te gândești la un sindrom acuzat de bună parte a intelectualității românești. Parcă pentru confirmare, coincidență, în aceeași seară, concomitent!, la alt post tv (Tele 7 abc), un alt intelectual VIP, dl. Adrian Iorgulescu, tot la Caragiale ajunsese! Or, nici vorbă că ajută, ba chiar nu se poate fără Caragiale. Văzându-i alături în prezidiul actual al Senatului pe D.I. Tărăcilă și P. Roman sigur că te duce mintea și la Caragiale, dar nici nu se oprește la el. Da' deloc. Mai ales acum, în decembrie.

*) În ce privință blând? Rămâne la aprecierea eventualului cititor să facă precizarea în funcție de propria-i percepție.

O carte de politologie:

Adrian Marino, **REVENIREA ÎN EUROPA (Antologie)**

Punctul de plecare în alcătuirea acestei antologii l-a constituit – o spune însuși autorul, într-o lămuritoare prefață – cartea domnului Adrian Marino **Pentru Europa** (1995) și, mai ales, referințele finale: **Studii și articole românești**. „Am completat, sistematizat și adus pe cât posibil la zi, și în linii mari, în primul rând, textele «pro-europene» publicate după 1989, dând atenție deosebită mai ales primelor articole apărute anume pe această temă. Ele au, din această cauză, și un caracter documentar-istoric. Antologia noastră nu și-a propus să fie, totuși, exhaustivă. Nici n-ar fi posibil în împrejurările actuale. Ea reprezintă, în toate compartimentele sale, doar o selecție personală și fără pretenții savante. Unele secțiuni sunt mai bine ilustrate decât altele (...) Am procedat, într-un timp scurt, doar cu mijloacele proprii de documentare, deocamdată imperfecte și, mai ales, artizanale. De altfel, nici nu există, încă, o evidență bibliografică utilă a unor astfel de contribuții «europene», în limite precise: 1990-1995”.

Selectarea articolelor a fost făcută prin urmărirea atentă a unor publicații de bună ținută profesională, precum **22, Transilvania, Alternativa** (Suplimentul politic al **Cotidianului**), **Sfera politică, Dreptatea, Tribuna, România Liberă, Dilema, Cuvântul** ș.a. Secțiunile pe care se articulează antologia sunt: **Ce este Europa?, România și integrarea europeană, România între est și vest, Pro și contra ideii europene, Acțiuni românești proeuropene**. Paleta semnăturilor prezente în carte este diversă, începând cu nume de mare rezonanță (Al. Paleologu, Andrei Marga, Petre Roman, Octavian Paler, Radu Enescu, Adrian Marino ș.a.) și terminând cu nume mult mai modeste (d. ex. Pavel Perfil), și văd aici intenția pozitivă a domnului Adrian Marino de a nu-și subordona demersul „tiraniei” personalităților, ci numai ideii/ideilor, indiferent de la cine ar porni enunțul. O singură „discriminare” operează domnul Adrian Marino: din dorința păstrării unei necesare linii de echilibru și de bun-simț, a ocolit orice text de factură extremistă, fie aceasta de stânga ori de dreapta.

Autorul avertizează succint și asupra programului „ideologic” al antologiei (Editura **Aius**, Craiova; p.n.), prima de acest gen după 1989: popularizarea și apărarea ideii europene în cercuri diverse (cunoscut fiind faptul – malign – că interesul pentru politologia de calitate este, la noi, deocamdată, aproape nul; asta spune multe și despre calitatea intelectuală și profesională a **politicienilor** – nu a **oamenilor politici!** – din România zilelor de azi!); realizarea unui florilegiu documentar, care să acționeze, în perspectivă apropiată, asemenea unui ferment, unui stimulent, în procesul fundamentării și legitimării reflexiei „europene” românești.

Ar fi extrem de interesant de urmărit, metodic, similitudinile și diferențele depistabile în ansamblul celor aproximativ 90 de opinii, câte cuprinde antologia; spațiul nu-mi permite, însă o asemenea întreprindere. De aceea mă voi limita la a reliefa doar două mari merite ideologice, mai bine spus de **program ideologic**, ale cărții domnului Adrian Marino: întâi prin chiar titlul Antologiei, este afirmată fără înconjur realitatea conform căreia România a fost dintotdeauna o componentă a Europei, în momentul de față ea fiind obligată să revină într-un ansamblu pe care l-a neglijat vremelnic (din motive prea bine știute); apoi, și nu în ultimul rând, revenirea în polifonicul concert european nu se poate realiza valid decât prin păstrarea și accentuarea propriului nostru timbru național. Prin neuitarea acestor două adevăruri fundamentale – afirmate ritos de către domnul Adrian Marino –, problema revenirii României în Europa se poate (și trebuie să se poată!) transforma din Mărul Discordiei în Mărul lui Newton.

O carte de metafizică a istoriei:

Nikolai Berdiaev, **SENSUL ISTORIEI**

În a sa **Autobiografie**, gânditorul rus declara: „Pentru mine, sensul obiectivat este ceva lipsit de sens. Sensul n-ar putea fi decât subiectiv-obiectivitatea nu e decât parodie (...) Orice obiectivare nu e decât minciună (...) Gândindu-mă la mine însumi, conchid că tocmai revolta contra obiectivării sensului, obiectivarea vieții și a morții, a religiilor și a valorilor este ceea ce mă doare”. Prin urmare, concepția berdiaeviană despre sens nu pornește dintr-o perspectivă ontologică, ci dintr-una existențială. El, sensul, trebuie instituit pe calea creației „din nonsensul neființei și prin «transfigurarea» (și deconstrucția) lumii obiectivate. Dar, în maxima lui conștientare, sensul configurează Sfântul Spirit, Dumnezeu ca Logos. Dar, crede Berdiaev, nu numai cosmogonia și antropogonia, ci și teogonia mai sunt încă de «sfârșit», de «creat». Sensul apare ca *absență* veșnic-temporală și (...) temporară” (Ilie Gyurcsik, în prefață). **Sensul ar depinde de mister, de iraționalitatea bună a libertății, dar, mai ales, de ceva nume, care tinde a se închide, a se sfârși (în cazul de față: Istoria). Deci, de sens se poate vorbi numai din perspectiva unei eschatologii a sfârșitului; adevăratul sens al vieții nu trebuie căutat în Istorie, în timpul finit, ci în Eternitate.**

Acest veritabil tratat de metafizică a istoriei a fost tipărit pentru prima oară în limba germană (cu sprijinul lui Hermann von Keyserling, semnatar al prefeței); acum vede lumina tiparului în românește (Editura **Polirom**, Iași; 7500 lei), în buna traducere a domnului Radu Țărpăuță.

O carte religioasă:

Ieromonah Gabriel Bunge, **ICOANA SFINTEI TREIMI A CUVIOSULUI ANDREI RUBLIOV**

Publicul românesc îl cunoaște deja pe autor din excepționala sa **Practică a rugăciunii personale după Tradiția Sfinților Părinți**. Acum, prin purtarea de grijă a Editurii **DEISIS** (Sibiu) și prin osteneala de traducător a diaconului Ioan I. Ică jr., ni se pune în fața sufletului și a minții tulburătoare a povestei a celei mai faimoase icoane a Ortodoxiei – Troița Cuviosului iconar Andrei Rubliov. Marele teolog Florensky afirma: „**Există Troița lui Rubliov, deci există Dumnezeu!**”. Lăsat uitării sau distorsionat în procesul unor interpretări moderne inadecvate, secretul teologic și duhovnicesc al acestei icoane se dezvăluie la capătul unei judicioase, rezonabile și palpabile „anchete” iconografice, iconografice și liturgice. Se întâmplă pentru prima dată când această icoană este privită cu ochii unui monah ortodox rus de la începutul secolului al XV-lea: părintele Gabriel (format duhovnicesc în atmosfera anortodoxei renașteri isihaste din secolul al XIV-lea, căreia Sfântul Serghie i-a conferit în prezența distinctei **mistici treimice-pnevmatice**) reface din interior experiența liturgic-duhovnicescă, generatoare a acestui unui miracol iconografic.

ANTICARIAT

Lanza del Vasto, **LE PELERINAGE AUX SOURCES**, Paris, Denoël, 1943

(Anticariatul din Bd. L.C. Brătianu; 13.000 lei)

Pe numele lui adevărat Jean Lanza di Trabia-Branciforte, acest sicilian de expresie franceză, descendent al unei familii ilustre, a studiat întâi muzica, oprindu-se cu precădere asupra întrepătrunderilor acesteia cu poezia. Declara el: „Întreaga dramă a artei are loc între operația spontană și aplicarea canoanelor și a regulilor. Iar despre orice operă frumoasă s-ar putea spune că este un tratat de pace între acești oponenți. Discipol al lui Gandhi, explorator, vag profet, sculptor, pictor, poet și prozator (dar și... bucătar, zilier agricol!), del Vasto acționează ca un cleric reformator, lansând o veritabilă cruciadă împotriva lumii moderne, ceea ce l-a îndreptățit pe Pierre de Boisdeffre să-l catalogheze drept **antimodern**. Poetul este un căutător al substanței și finalității lumii. Despre prozator a scris cu sagacitate criticul francez pomenit mai înainte: „Prozatorul este tot atât de înzestrat ca și poetul. Acel **Pelerinage aux Sources**, trăit înainte de a fi scris pe malurile Gangelui și ale Nilului, rămâne astăzi ce mai mare carte a lui (...) De la un capăt la altul celor patru sute de pagini un poet respiră, atent la toate șoaptele pământului, venit să afle taina pierdută a Înțelepciunii departe de țara lui de baștină. Fie că evocă natura luxuriantă sau marile cărți ale Indiei, fie că evocă învățătura lui Gandhi sau pe aceea a yoginilor, vom întâlni mereu aceeași muzică misterioasă (...) Actuala solitudine a lui Lanza del Vasto – non-violentul angajat pe un drum care-l poartă mereu mai departe de lumea noastră remodelată de tehnică – nu trebuie să ne împiedice a recunoaște suflul și accentul poeziei sale, ea nu trebuie să ne împiedice a auzi acea «tânguire a poetului care ne emoționează cu atât mai mult cu cât pare să-i scape fără voie», despre care vorbea Luc Dietrich”.

top 5

Librăria Humanitas

- Adrian Marino, **Revenirea în Europa** (Antologie)
- Ionel Bandrabur, **Flământul** (Ed. Viitorul Romanesc, p.n.)
- Vladimir Tismăneanu, **Arheologia terorii** (Ed. Alfa; p.n.)

Librăria Sadoveanu

- Nikolai Berdiaev, **Sensul istoriei**
- Adrian Marino, **Revenirea în Europa**
- Radu Florian, **Eclipsa filosofiei** (Ed. Diogene; 2800 lei)

Librăria Eminescu

- Gabriel Constantinescu, **Filosofia arabă a istoriei** (Ed. Anastasia; 7800 lei)
- L.M. Arcade, **Revoluție culturală** (Ed. Cartea Românească; 4000 lei)
- Adrian Marino, **Revenirea în Europa**

Librăria Alfa

- Adrian Marino, **Revenirea în Europa**
- Nikolai Berdiaev, **Sensul istoriei**
- Ieromonah Gabriel Bunge, **Icoana Sfintei Treimi...**

Librăria din Bd. 1 Dec. 1918, nr. 53

- Aurora Dumitrescu, **Să-i spunem Wanda** (Ed. Hestia, Timișoara, p.n.)
- Ioan Petru Culianu, **Religie și Putere** (Ed. Nemira; 10.000 lei)
- Gheorghe Florică, **Bătălia pentru adevăr** (Ed. Bir Contact Business; 9900 lei)

Pentru o cât mai promptă prezentare, invităm editurile interesate (dar și pe autori) să expedieze pe adresa redacției noastre un exemplar din noile apariții de carte.

CRITICĂ ȘI ESTETISM

de LAURENȚIU HANGANU

studiu pe care Walter Pater îl dedică volumului *The Defence of Guenevere and other Poems* (Apărarea lui Guenevere și alte poeme) publicat de William Morris în 1858, criticul englez definește, în termeni lipsiți de echivoc, ceea ce mai târziu ea să devină una dintre cele mai controversate sintagme din istoria criticii literare: „poezia estetică“.

Intitulat chiar *Aesthetic Poetry* – titlu care a stârnit imediat nenumărate reacții adverse în mediile engleze conseroare – articolul lui Pater consacră un nou tip poetică, a cărei rațiune de a fi constă în aceea nu poate fi asimilată „nici unei reproduceri atare a poeziei grecești sau medievale, nici ei simple idealizări a vieții moderne și a sentimentului“. Poezia estetică își are temeiul în „sublimarea“ unei „transfigurări“ inițiale: poezia grecească, medievală sau modernă proiectează deasupra realităților timpului lor o lume în care formele și lucrurile sunt transfigurate. Noua poezie își ia ca punct de plecare acea lume transfigurată și o sublimază, transformând-o într-una artificială, un «paradis estetic». Avem a face cu un ideal superior, derivat din ceea ce în relație cu orice lume reală este deja un ideal“.

„Meta-poeziei“ teoretizată de Pater pe baza teoriilor celor mai importanți scriitori rafaeliți englezi – William Morris și Dante Gabriel Rossetti – i-a fost reproșată însă tocmai lepărtarea de realitate, în fapt de principiul mimetic a cărei respectare era considerată drept condiția esențială a valorii operei de artă; literatura al cărui scop nu mai este imitația naturii, cu forța și vitalitatea sa, susțineau criticii tradiționaliști ai acelei vremi, este inevitabil lovită de „slăbiciune“ și „sterilitate“. Uzațiile aduse noului tip de poezie, provenite din recuzita imaginarului organicist care a urcat întreg romantismul – natura este un organism uriaș, opera de artă trebuie să-i imiteze modelul – s-au prelungit, în ciuda identității valori a operelor luate în discuție, mult după epoca apariției lor: înlocuirea criteriilor estetice „clasice“, degenerată în secolul al XIX-lea în academism, cu perspectiva modernă asupra artei – fenomen care se petrece în cea de-a doua jumătate a secolului menționat, îndeosebi prin operele autorilor esteți și decadenti – nu a determinat pierderea completă a vechiului ideal; în timp ce marea poezie modernă de la începutul secolului XX se definește prin ruptura totală de principiul mimetic, mediile academice conservatoare continuă cultivarea, sub diverse denumiri, a vechii estetici. Așa se face că, de la finele de o sută de ani, orice critică literară presupune un demers demistificator, încercare, mereu reluată, de înfrângere a unor prejudecăți.

Spiritul critic, componentă esențială a criteriilor estetismului și decantetismului, este un răspunzător, din perspectiva vechii estetici, de așa-zisa „devitalizare“ a operei de artă: preocupat în același timp de „facerea“ operei și de reflexia critică asupra ei, artistul este marcat de un schizomorfism care ar putea fi denumit „unitatea organică“ a scrierii; mai mult decât inspirația, permanent supusă

necruțătoarelor ironii și sarcasme venite din partea spiritului critic – a cărui imagine se suprapune peste aceea a lui a **antimimon pneuma**, anti-creatorul, spiritul care maimuțărește creația în multe cosmogonii – sfârșește prin a se diminua substanțial. Marile creații, rostesc în cor apărătorii vechii perspective, nu aunevoie de critică: ele își afirmă valoarea prin ele însele. Astfel prejudecata esențială cu care s-a confruntat pare-se dintotdeauna critica privește rosturile sale fundamentale: lipsită de o punte de legătură „directă“ cu lumea, trăind într-un plan a cărui „realitate“ este rezultatul unei duble transfigurări, critica duce o viață spectrală, echivocă, vampirizând „adevărată“ literatură și ascuzându-și lipsa de consistență ontologică în spatele unor simple efecte de scriitură. Ea are, în această perspectivă, statutul neesențial al artei în filosofia platoniciană: imitație a ceea ce este deja o imitație (a ideii), reproducerea picturală – a unui scaun, de pildă, – nu poate avea același rang din punct de vedere ontologic cu scaunul propriu-zis.

A fost nevoie de întreaga inteligență artistică a lui Baudelaire și, mai târziu, a lui Oscar Wilde, pentru ca principiul mimetic și axiomele vechii estetici să fie puse serios în discuție și, în mare parte, depășite. Iată de pildă opinia lui Wilde, cel mai de seamă discipol declarat al lui Walter Pater: „...aș numi critica o creație în sânul unei creații. Deoarece întocmai cum marii artiști, de la Homer și Eschil, până la Shakespeare și Keats, nu au coborât de-a dreptul în viață prin temele lor, ci le-au căutat în mit, legendă și poveste

străveche, tot astfel criticul are de-a face cu materialele pe care alții, după caz, le-au purificat pentru el și cărora le-au și fost adăugate forma imaginativă și culoarea. Ba mai mult, aș spune că cea mai înaltă Critică fiind forma cea mai pură a impresiei personale, în felul ei este mai creatoare decât creația însăși, referindu-se mai puțin la orice criteriu exterior sieși, și își este, de fapt, propria rațiune de existență și, așa cum ar spune grecii, își este scop, în sine și pentru sine“.

Faptul că Monica Spiridon a luat ca motto al ultimei sale cărți un citat din Oscar Wilde care afirmă aceeași teză – a creativității spiritului critic – este încă o dovadă că atât problema criticii abordată mai sus cât și soluțiile care i s-au dat și-au păstrat actualitatea, traversând un întreg secol de istorie literară: între estetism și decadentism pe de o parte, și postmodernism pe de alta, distanța estetică este cu mult mai mică decât pare la prima vedere. (De altfel, filosoful cel mai important al postmodernismului, Friedrich Nietzsche, este și cel mai fin teoretician al artei decadentismului.) **Apărarea și ilustrarea criticii** se dorește a fi, în intenția autoarei, în primul rând un demers **pro domo**: ceea ce caracterizează critica ultimelor decenii, spune Monica Spiridon, este autoreflexivitatea, discursul teoretic care privește critica din perspectiva propriilor limite și metode. Asemeni poeziei estete, care părăsește principiul **mimesis**-ului pentru a ajunge, printr-o distilare superioară, la o lume a cărei subtilitate nu poate fi atinsă de simpla poezie imitativă, metacritica abandonează raportarea directă la „lumea“ operei pentru cucerirea unor înălțimi teoretice care o situează pe același plan cu speculația teoretică a filosofiei. Ceea ce constituie esența criticii actuale, spune Monica Spiridon valorificând experiența estetică a lui Wilde, este „forța creatoare a speculației“. În acest context, postmodernismul – căruia îi sunt dedicate paginile cele mai pline de miez ale cărții – apare drept o realitate literară în care, pentru prima oară în istoria culturii, textele critice devin, din simple aprecieri post-factum ale unor opere, chiar nucleele generatoare ale literaturii: „După ce scoafe literatura din infern, critica merge oarecum în fața ei, lăsându-se urmată, ca Orfeu, știind că nu e bine să se uite îndărăt. O conștiință teoretică acută emancipează critica, rezervându-i o dignitate nouă în discursul umanist. Nu e mai puțin adevărat că în alte privințe literatura își «secretă» adeseori o critică internă. Opera ar vrea să fie un spectacol în regie proprie al interpretării, pe câtă vreme critica se narativizează, își exhibă dramatismul ideilor.“

Estetismul noii critici, pentru care lumea nu mai este, ca în viziunea structurală, un puzzle de discursuri textuale care se întrepătrund, se înghit unul pe altul sau se resping, este dat și de ceea ce Monica Spiridon numește „eclecticismul“ său constitutiv; cu un umor delicat care îi relevă atât ambiția totalizantă cât și slăbiciunile inerente unei viziuni ce se dorește atotcuprinzătoare: „E înghesuială și cam multă gălăgie în Edemul Postmodernist. Autori, cititori, voci de tot felul, structuraliști pociți, pragmatici turbulenți și oficianți plini de emfază ai retoricii, semioticieni proaspăt convertiți la practicile hermeneuticii, istorici ai literaturii fraternizând cu sincroniști neîmbânziți. Totul se petrece cam ca pe vremea când era lupul oier și ursul cimpoyer. Nu se mai pomenește nici de caruselul alternativelor, ci doar de calmul constantelor. Postmodernismul aduce, adică, ieșirea din infern fără să pună ceva anume în loc. El își propune Totul, – care nu-i departe de Nimic. După ce anunțase sfârșitul modernismului, ceasornicul pare a se fi înțepenit.“

nicolae popa

CAREUL CU RACI

I

Plutește-o părere de fulg.
 Trece vântul scrijelind pe copaci cuvântul
 dezastru.
 Păsărele mii se ascund adânc în pene.
 Eu mă agăț de-o creangă și caut să simt
 gustul desfrunzirii.
 Pe unde-o fi oare fulgul acum?
 Pielea cărui obraz îl topește?
 De-ar ști ai mei cum stau aici agățat!
 Cum aștept!
 Și cum se lasă lin peste mine formațiuni
 noroase
 și din pene nu se ițește nici un clonț
 să găurească priveliștea – că trebuie
 să mai facă ceva și păsările
 în vremea dezastrului.
 Cu tusea în piept și cu vorba dulce pe buze
 spânzur de-o creangă și umbra îmi cade pe
 cer
 iar fulgii trec pe alături – nici unul nu mă
 agață –
 în timp ce lumea se mișcă pe dedesubt
 și nici o prăbușire
 nici măcar nu pârâie creanga atunci când
 vine iar vântul
 de mă leagănă cu mare atenție
 ca pe-o funie veche
 ca pe-o funie ce ține în lanț ceva important.

2

Ce răcoroși sunt munții!
 Și câtă răcoare-n păduri!
 Moartea-n mine-și face cruce.
 Furnici hărnicuțe circulându-mi pe mâini
 îmi amintesc de circulația sângelui.
 Și pentru că nu mai am gropi de umplut
 și nici focuri de stins
 nici fântâni de băut
 mă chinuie somnul și-n somn
 mă chinuie gropile focul și apa.
 Ai auzit de fauni? De nimfe?
 Ei pe cât de oribili pe atât de virili
 și ele – niște impurități înșorite.
 Să mă smulg de aici din careul cu raci
 să trec podul brăzdând cu umbra-mi
 apa râului până-n prundiș
 ca să pot trece-n triunghiul răcorosului
 munte
 să pot adormi în noaptea smălțuitei păduri.

3

Multă prea multă spoială în taina
 îmbălsămării.
 În dimineața aceasta sleită cocoșii nu cântă
 – bolborosesc.
 În dimineața aceasta încremenită brusc la
 ora
 crăpatului de ziuă
 soarele promis nu mai răsare
 soarele promis nu-i decât un rânjet în apele
 nordului

pe când apele sudului clatină un cer ucigaș
 în adânc
 acolo unde fiara mării își alăptează puietul.
 Eu adorm amintindu-mi de chipul meu treaz
 spălat cu zăpadă
 mi-l amintesc răsărind dintr-un fund de
 oglindă
 cu gura plină de cimilituri –
 a și scuipat în batistă prima cimilitură
 Buba-bubosului-bulbucă bulbucătura
 bulbucătura-bulbucă-bubosului și de la
 capăt...
 Adorm amintindu-mi de chipul meu vorbitor
 azvârlit într-un fund de oglindă.
 Acum – sub genericul brumei – e un chip
 marțial
 pe care zadarnic îl pipăi cu genele
 încurajându-i surâsul.

O strălucire sălbatică

I

Zarea pe care se plimbă cei șapte mii de
 păianjeni
 cu tot atâtea nenorociri după ei
 zarea cu o mulțime de frunze mărunte
 ascunse
 sub flori înăbușitoare
 peste care trec abia auziți pașii tăi
 zarea din care smulgi floarea cea mai
 bicisnică
 și-i scuturi rădăcina de lacrimi și de
 ninsori...
 Acea zare din zările calde
 se întunecă
 și numai fierbinte lumânare o poate
 străbate
 și te strecuri și tu pâlpâind după ea.

2

Port în mine o creangă uscată într-un vas
 de cristal.
 Toarnă-i apă să putrezească.
 Sau lasă vântoaica să urle s-o spulbere
 să rămână vasul gol și curat
 să pot pune în el viorele și ceva toporași.
 Nici o grijă – eu știu a păstra vie în minte
 imaginea unui vas de cristal
 și florile vie și la fel de vie clătinarea apei
 când mă întorc după soare.
 Privește în urmă – ce soare verde!
 Firește eu mă împiedic de aceeași creangă
 uscată.
 Peste tot numai cristale. Atât de vii!

3

El e un om frământat.
 Își acoperă ochii cu ceea ce vede
 umblă adesea legat la ochi cu imaginea
 obiectului la care privește –
 în cazul dat un cuțit.

Crede că-i singur aici părăsit și uitat
 își deschide sufletul se uită-n prăpastia lui
 și se minunează de luminița care-i lipsește.
 Și parcă-i pusese cândva Dumnezeu acolo
 în adânc
 o strălucire sălbatică
 ceva de la care i se umezeau ochii. Dar
 „Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat,
 fie numele Domnului binecuvântat!”
 Acum acolo în adânc e un om ce se stinge
 e unul pe care nu-l mai frământă nimic –
 poate doar faptul că lama cuțitului scapără
 și că nici un obiect nu-i îndeajuns de
 întunecos
 ca să i se vadă-n adâncuri stelele.

Ce se mai poate vedea

I

Turnuri înalte clădite prost.
 Femei vesele rezemate de turnuri.
 De câteva ore e noapte de câteva nopți e
 frig.
 Atâtea culori înghețate!
 Atâtea înzăpezire-n culori!
 Funii albe șerpuiesc pe străzi
 legându-se de câte un trecător.
 Mă gândesc să-mbătrânesc de urgență
 să-mi adun zilele într-un pahar
 și să-l dau peste cap așa cum își adună unii
 zilele într-un poem și îl dau la tipar.
 Flori de gheață pe același geam.
 Dar încă nu e sfârșitul.
 Flori de gheață pe retina ochiului...

2

Adânc băgat în perete
 vârful cuiului atinge în voie obrazul morții.
 Și nici o zgârâietură.
 Dincolo de perete nu va fi decât moarte.
 Iar dincoace – un cui ruginit.
 Anină-ți cravata de el! Strangulează-l.
 Zică cine ce-o zice – tu ești plânsul.
 Tu vii din perete.
 Ești Albul-ca Varul.
 Cravata și cuiul își aparțin
 și-ți aparține tot ce e dincolo de perete.

3

Tu strigi aici îmbătrânit de frig
 cu glasul pieirii în tine
 cu zăpada suflată adânc în orbite
 te uiți pe deasupra capetelor noastre
 să-l vezi pe Hristos
 dar capetele noastre se alungesc devenind
 tot mai mari –
 ascund ceva după ele.
 Dacă te scoli nu te mai ridici.
 Proptește-ți minte în gheața de perete
 precum și eu îmi sprijin fruntea de geamul
 înzăpezit.

NATURĂ UMANĂ CU PROZATOR VISÂND

de GABRIEL RUSU

... mai puțin obișnuit să începi un text critic cu un motto. Totuși, încercarea de a... respectiva formulă exegetică în practică are, uneori, avantajul de a albi până... esență țesătura textului aflat sub microscopul critic. Zis și făcut, iată motto-ul... Nichita Stănescu: „De la o vreme, am început să gândesc în cuvinte/Adio, voi... ruri firești”. Ultima carte apărută a altui Nichita, Nichita Danilov,*... asemnează, aidoma unui seismograf metafizic, vrajba magică dintre fantazare și... litate, dintre cuvânt și ceea ce el denumește. A percepe lumea în conștiință... plică, deja, o anume distorsionare, chiar și infinitezimală, a modelului prim. A... na percepția noastră în rostire amplifică metamorfoza. Când gândești în cuvinte... mai ales când scrii cuvinte, firescul cel de toate zilele își schimbă substanța,... pul și asemnarea.

Nichita Danilov, scriitorul întru care... gălceava poetului cu prozatorul devine... act estetic și acțiune cognitivă, amestecă... prozele din *Nevasta lui Hans*, precum în... zetele unui alchimist nepăsător de măsura... ului comun, geografia și reveria. Istoriile – fie... tea liniare, frânte, spiralate ori circulare –... că din real, trec prin paradox și ajung la... taziere. Ele tind să configureze o natură... nă cu prozator vizând, înlăuntru. De ce... ? Pentru că numai visul transcende gestul... tențial cotidian și revelează gestul existențial... lamental.

Oniricul, în varianta lui coșmarească, primează... cele mai multe ori, prozatorul pune în textul... nă întâmplări sumbre, sângeroase, terifiante, de... tranietate violentă. El nu mizează, însă, pe... ctele și pe finalitatea frisonante specifice... ller-ului, ci pe zguduirea lăuntrică pe care ți-o... parabola bine povestită. Nichita Danilov adoptă... protocol narativ deseori utilizat în proza... astică. La început este obișnuitul, apoi, de la... vență la secvență, obișnuitul se fisurează, iar în... din urmă de sub pojghița sa iese la iveală... datul. Există în prozele din *Nevasta lui Hans* o... grafie limpede până la un punct, decupată cu... nitate de lumina unei zile obișnuite: urbea... ului, Bahluiul, Copoul, tramvaiele, terasa... orso“ și încă multe altele identificabile în real... colo de punctul amintit, geografia devine... erie prin intruziunea în limitele și în datele ei a... sonajelor. Aici, în bestiuarul protagoniștilor... bișnuitul se află pe deplin la el acasă... pe terasa... orso“, loc cu virtuți inițiatice în lumea imaginată... Nichita Danilov, este obiceiul ca mâinile... spirate să fie agățate, spre uscare, în niște... ige. Profesorul de logică Jean Karpinsky... culează ad absurdum cât îl costă tocirea... inilor de la pantofi și nu ajunge la timp acasă... tru a-l salva de la moarte pe motanul Karl... gura ființă care rezistă alături de meschinăria lui... ambulescă. Magisterul, o figură respectată în... , se dovedește a fi un soi de extraterestru... tuit de morbul sadismului. Regizorul Lascăr își... e existența împreună cu cactusul Sandor... erior Lászlo) și melcul Adolf. Într-un decor de... tie, un Om este supus supliciuului de a fi devorat... cuvintele aidoma unor insecte hrăpărețe... Deși... cele mai multe ori reveria este întunecată, în... zele lui Nichita Danilov nu este loc pentru... istare, ci doar pentru o luciditate rece și... cum înțeleaptă în ceea ce privește viețuirea.

În *Nevasta lui Hans*, cei doi poli care definesc... nițiuni multiple universul ficțional sunt... stituiți de eu și ceilalți, eu fiind întotdeauna nu

atât un protagonist ori altul, cât însuși autorul. Alteritatea sperie, unicitatea, chiar și în postura de singurătate, este preferată. În ficțiune, desigur, și cu semn invers: „Orașele își schimbau numele, camera mea rămânea mereu aceeași. Stăteam pe alte străzi, în alte locuri, dar mereu în aceeași casă. Aceeași ușă vopsită cărămiziu, culoare care-mi repugnă, vopsea veche, scorjită, clanță de alamă, soneria de la intrare ce n-a funcționat niciodată. Și înăuntru eu: ca o mumie îngropată-n vânt (...) în orice loc aș fi plecat, oricât de departe rătăceam de casă, știam că sunt acolo, încrămenit pe scaunul meu vechi, cu lemnul ros de carii. Mă clătinam încet, bătut parcă de un vânt lăuntric. Imaginea aceasta rămânea acolo, împietrită pe un scaun, nu păresea niciodată scaunul înalt, masa de mahon, geamul străjuț de gratii. Când ieșeam pe ușă, mă simțeam privit din spate. O privire scurtă, lugubră. Și mumia își relua transa. Doi ochi vineți înfingeau un singur cuțit în grumaz, în ceafă. Fiorul luneca pe șira spinării. Chiar după ce ieșeam din casă, umezeala din spate persista. Tipătul unei păsări, mereu același tipăt, sfâșia liniștea. Mă dezmeticeam greu, eram afară. În stradă. Mulțimea de ochi mă cerceta ca pe un obiect vechi, uzat. Aparținând unui alt secol. (...) Intram și ieșeam

mereu pe aceeași ușă. Memoria mea se întuneca o dată cu lumina zilei și doar câte un vis tulbure îmi răscolea câteodată somnul. Crâmpoie dintr-o altă realitate, tulbure, ajungeau din când în când până la mine. Ca niște bule se ridicau la suprafață mișcând o apă stătută, apoi din nou nimic. Mâna înecatului fusese mișcată de curent sau de altceva, se înfundase mai profund în mâl și acum se ridicau la suprafață aceste bule de aer. Conștiința mea? Se desprindeau dintr-o realitate pe care o trăisem cândva. Un cutremur lăuntric făcea să se zguduie blocul de piatră. Fisuri apăreau în perete. Din tavan curgea nisip amestecat cu var și sânge. Mereu vedeam o mână plutind spre mine, un braț desprins de umăr, învăluit într-un vâl de ceață putredă și mă străduiam să întrezăresc și bustul. Odată am simțit cum în întunericul căruia îi căzusem pradă se conturează un chip cu fruntea palidă. Doar o singură dată. Mergeam pe străzi, simțeam însă în spate doi ochi morți, înfipti adânc, sub vertebre. Senzația aceasta nu mă părăsea și vedeam imaginea mamei mele stând la masă, privind în gol. Viziunea ei mă urmărea pretutindeni. Doamne, spuneam, dacă exiști într-adevăr scapă-mă de acest infern și redă-mă timpului meu. Redă-mi memoria. Viața pe care am trăit-o. Creierul meu fusese năpădit de nouri gri, apăsători, de moarte. Trimite o lumină, mă rugam, luminează-mă pentru o clipă, să văd ce am fost, cine sunt... (..) Cum puteam să mă preumblu pe străzi, printre cei vii, eu, un om cu desăvârșire gol, fără memorie. (...) Într-o zi am trecut pe lângă o rigolă deschisă. O mână ieșea de acolo. M-am aplecat peste gura de canal. Înăuntru eram eu. M-am tras în lături. Orice atingere de un trup străin îmi repugnă. De fiecare dată când încercam să mă apropiu de un alt trup, simțeam un gol în viscere, ca și cum m-aș fi aplecat brusc peste o prăpastie cumplită. Îmi eram suficient mie însumi și acesta a fost păcatul meu, pentru care primisem sau urma să primesc pedeapsa. În timp ce mă îndreptam spre casa mea, am auzit un glas străin cântând în noapte: «Ca unghiile unui mort, stele cresc pe cer. Pe cine voi îmbrățișa în seara asta?». În mijlocul camerei pustii, imaginea trupului meu se destrăma în crepuscul” (*Casa*). Gotic în solida manieră a genului, lirism încrâncenat, viziune apocaliptică, introspecție în cheie grotescă. Ca și melcul în cochilie, narațiunea se întoarce mai mereu în confesiune.

Poetul Nichita Danilov respectă și adoptă convenția prozatorului Nichita Danilov. Confesiunea se pitește sub măști, fără a-și pierde atotputernicia. Pentru personaje, ea reprezintă un principium movens, acel imbold care le dă ființarea în text. Istorisirile din *Nevasta lui Hans* se sprijină, din loc în loc, pe un același protagonist. Cum arată Hans? Aflăm de abia spre sfârșitul cărții: „lată-l pe Hans:“ un om mic, slab, gârbovit, cu țeasta rasă și nas ascuțit” (*Partida nocturnă*). Ce face Hans? Despre aceasta avem știre încă de la începutul cărții. Hans este omul care suferă. Suferă bătaia de joc a comesenilor de la terasa „Corso“, suferă că materialitatea lumii îi joacă feste în drumul spre casă, suferă că obiectele care îi desemnează propria-i identitate îl părăsesc, suferă pentru că iubește și nu este iubit. Hans suferă pentru noi, ceilalți (din nou eu ceilalți), și ne asigură mântuirea în ficțiune. Nichita Danilov se atinge de livresc (textele sfinte, Eminescu, Poe, Ghelderode, Dali din jurnal, sudamericanii, marii ruși etc.) cu umilința orgoliului. La el, temele fundamentale respiră între alte patru puncte cardinale: moartea este sacrosanta trecere spre tâlcuri hărăzite aleșilor, iar iubirea se împlinește fantast în păcăuire și purificare. În acest ultim sens, Saul, Zabell, Gizela și *Nevasta lui Hans* sunt orfevrării oricând antologabile.

Parabola așează miraculosul luxuriant, în care, spre exemplu, un elefant conține lumea, sub semnul anamorfozei lui Holbein, în care, spre exemplu, jocul de șah simbolizează exercițiul fundamental al universului. Visând la ipostazele condiției umane, Nichita Danilov nu descrie realitatea, ci se re-scrie pe sine.

* Nichita Danilov – *Nevasta lui Hans*, Editura Moldova, 1996

George Schwartz

DE CE A ÎNCEPUT ȘI DE CE S-A TERMINAT RĂZBOIUL CU MARELE DUCAT DE LUXEMBURG

Historia s-ar fi scris altfel, dacă nasul Cleopatrei ar fi fost mai cărnău se spune, pe bună dreptate. Cu toate acestea, nasul doamnei Salomeea Bucșă, soția nului Valerian Bucșă, impiecat de mișcare o mică gară din Banat (România) n-a fost rai impecabil. Doamna Salomeea fusese ă la vârsta de șase ani în plin obraz de un cal e atunci, nasul i-a crescut strâmb. Aceasta s-tâmplat când fusese doar o fetiță, însă la ta matură de 42 de ani, doamna Salomeea s-ilat – cu nasul ei strâmb cu tot –, i-a pregătit il dejun impiecatului și a confundat zahărul aia, astfel că i-a preparat o cafea cu un gust ășnuit soțului ei. Domnul Bucșă, care a nit și așa prost toată noaptea și care era șcut ca un mare ipohondru, a rămas cu Ńngerea că este purtătorul unei boli ascunse, abil foarte grave și, tot îngrijorându-se de rința sa, a greșit – pentru prima oară în 24 de de carieră – mersul trenului. Drept urmare, leratul 3208 a lovit din plin o garnitură de ă și printre cele 265 victime ale cumplitei strofe s-au aflat și două persoane care au t Interpolul să lucreze din greu timp de patru mâni și probabil că munca ar fi continuat în eran, dacă evenimentele n-ar fi evoluat atât apid, flacăra fiind puternic întreținută și de s-media. Unul dintre morți s-a dovedit a fi les-Luc Druon, celebrul terorist din Luxem-, iar un altul, excelența sa ambasadorul onului în Bulgaria; împreună cu încă doi ționari și trei oameni de pază din anturajul Un al patrulea om de pază, care a supra-rit catastrofei, a declarat că serviciile secrete ării sale erau la curent cu un atentat ce se ătea și nu excludea deloc o legătură între les-Luc Druon și cumplita nenorocire fer-ă. (Mai ales că nici cele mai moderne tehnici ivestigare n-au reușit să stabilească în mod otivul catastrofei.)

În ziar francez a lansat o ipoteză provo-are asupra întregii întâmplări și drept urma-ara unde a avut loc cumplitul eveniment a alicitat faptele și a adus în prim plan până ci obscura rețea „Crocodilul galben”, stabi-că acel Charles-Luc Druon n-a lucrat pe propriu și că oficialitățile statului său nu străine de acțiunile organizației teroriste. căt Gabonul a solicitat explicații ambasa-lui Luxemburgului la Libreville și cum tea au fost considerate insuficiente, statul an a cerut sprijinul Consiliului de Securi-Din păcate, mecanismele O.N.U. – ca de a ori – s-au mișcat foarte încet și scandalul, s pe prima pagină a ziarelor nu numai din ănia, ci din întreaga lume, a precipitat din evenimentele. După cum își mai aduc, e, aminte cititorii, relațiile dintre Marele at de Luxemburg și Gabon s-au deteriorat il în ultimul deceniu și nu este de mirare că upare agresivă a Frontului Național al arzilor Neîmblânziți a realizat trei atentate ombe în Luxemburg, iar la 4 septembrie, onul, unde s-a creat o adevărată isterie de i împotriva „unui anumit stat din Benelux”, sat primul raid de aviație la est de Esch sur te. Riposta statului european a fost pe iră și bombardamentele succesive din 6 și 7

septembrie au provocat importante pagube materiale, în special tribului Ngunga, principalul fie al Leopardilor Neîmblânziți.

Conflictul risca să se generalizeze întrucât s-a dovedit că atât aparatele luxemburgheze, cât și cele africane porneau de pe aceeași bază a unui stat central-est-european. (Ce scenă curioasă trebuia să fi fost aceea când, în cel mai mare secret, doi aviatori ai forțelor beligerante își făceau cu mâna, urcau fiecare în avionul său și plecau în direcții opuse, pentru ca, după ce și-au lansat bombe, să revină în același loc și să servească politicoși cina la cantina comună și, din pricina aglomerației, uneori la aceeași masă și folosindu-se de același coș de pâine.)

După toate astea, s-a hotărât o conferință de pace la Lugo (Europa, România), în apropierea locului unde a avut loc nifericul accident feroviar.

Domnul Valerian Bucșă, nici o clipă incriminat pentru cumplitul eveniment, întrucât Interpolul a constatat cu probe irefutabile că garnitura a părăsit terasamentul în urma unui sabotaj al organizației criminale „Crocodilul galben”, s-a trezit dis de dimineață, a fumat o țigară și s-a apucat de lucru, deoarece în jurul Lugo-jului (Banat, România) toată suflarea era în stare de alarmă maximă în vederea sosirii delegațiilor la conferința de pace. O rețea de ochi ageri sticlea de după fiecare copac și agenții speciali ai diferitelor servicii de securitate se travestiră în te miri ce plante și obiecte aparent inofensive. (Domnul Valerian Bucșă nici nu sesiză că fântâna casei sale era substituită de o patulă a B.S.S., care reușise să ia forma fidelă a obiec-

tului familiar.) Doamna Salomeea – cea care primise o copită în nas, pe când nu fusese decât o fetiță – n-a mai confundat în dimineața aceea sarea cu zahărul și i-a preparat o cacao delicioasă soțului ei. Acesta, la rândul lui, ajută trenurile ordinare și cele speciale să străbată impecabil rețeaua feroviară atât de încărcată din jurul Lugo-jului. Diplomații au sosit cu bine, confe-riința a avut succes și, două zile mai târziu, s-a semnat tratatul de pace și colaborare între Mare-le Ducat de Luxemburg și Republica Gabon. (În tratatul de bază, semnat doar două luni mai târziu, s-a subliniat prietenia de veacuri dintre cele două popoare frățesti și se exprima regretul pentru scurta și nedorita neînțelegere survenită.) (STRICT SECRET)

Concluzii și recomandări:

1. Dna Salomeea Bucșă își va ține întotdeauna sarea și zahărul în două recipiente de culori diferite.

2. O comisie internațională va supraveghea periodic ducerea la îndeplinire întocmai a punctului 1.)

3. Marele Ducat de Luxemburg va debloca (cf. Tratatului, Anexa 8) suma de 15 milioane dolari pentru consolidarea infrastructurii din Gabon și va realiza în comun cu partea gaboneză o fabrică strategică de mingi de tenis de masă.

4. Părțile vor recomanda profesorilor de istorie din țările respective să amintească de războiul cunoscut sub sintagma „regretabilele evenimente” cu maximă precauție. În loc de aceasta, în programele analitice din cele două țări se va pune accentul pe epoca bronzului și pe creșterea producției prelucrării acestui metal în ultimele două decenii.

niculae crișan

TĂIATUL PORCULUI

Satele noastre, iarna, începând cam de la Sf. Andrei (30 noiembrie) și până după Sf. Ignat Teofanul (20 decembrie), în zorii grei, cenușii hașurați uneori de o fulguală leneșă, piezișă, erau străpunse, sfâșiate de guițăturile porcilor sortiți jertfirii. Cum măcelari – înși care știu tranșa un animal gata ucis – erau mai toți țărani, dar casapii – cei care știu sacrifica un animal cu tot tipicul – erau mai rari, gospodarii îi arvuneau din vreme, cu o vorbă bună și cu un păhăruț de rachiu. Apoi, la soroc, acela se iveau cu noaptea în cap, bătea cu tocul, în care își ținea setul de cuțite, în gard, stârnind câinii și scoțând gazdele afară, pe galerie. „Hai, bărbate, că a venit sorocul să taie porcul”, zicea femeia, după care grăbea să ațâțe focul sub căldările de apă puse de cu seara pe plită și să

astâmpere copiii, „dracii ăștia împielitați”, să nu iasă în frig până „nu isprăvește cuscrul”. Numai că dracii de copii reușeau să scape de sub aripile mamei și, dacă nu chiar la scosul porcului din cocină, la răsturnatul lui în neaua reavănă și la înjunghiatul său dintr-o mișcare, prin gătiță până la inimă, mișcare ce-i stingea brusc guițatul sălbatec și, încetul cu încetul, zbaterea, dacă zic nu la o asemenea privești crudă, dar la cea mai tolerabilă a sănierii rămătorului ucis și exsangvinat până la rugul său de pace, „dracii de copii” tot reușeau să răzbească, asistând în continuare la întregul ritual.

Casapul – unchiul, vărul, cuscrul sau nașul, sau finul, sau altă rudă, doar la sat oricum ești „ceva cimotoie” cu toată lumea – presăra din furcă spinarea și coastele porcului cu paie

anume măsurate și aduse din stog, apoi își aprindea țigara și cu același chibrit, ferindu-l în palmă, da foc șomoiogului pe care îl plimba peste stratul ce acoperea jertfa. Păiele înghețate se aprindeau pocnind și împrăștiind în jur, odată cu fuioarele lăptoase de fum, mici artificii portocalii, mirosind a păr ars; pe urmă se mistuiau voios dansându-și fantomatic limbile în pâlălăi ce creșteau ori scădeau după cum erau alimentate cu noi furci de paie, împrăștiate cu socoteală deasupra porcului. Primul părliț, până ce sub cenușa groasă a un nămol, prin alte cărui multe crăpături se vedea jarul viu, roșu sculptor, se petrecea în tăcere. Abia când, curățind cuscrul scrumului cu furca, apărea vederii porcul afumat și oleacă mai gras, mai umflat, începeau vorbele. „Asta, zicea unul cântărind din ochi mormanul negru din nea, îți dă cel puțin cinci vedre de unsoare.“ „Atâta oricum dă, i-am probat slănină cu cuțitul, uite așa-i de groasă“, afirma expert casapul, arătând pe unele ucigașă cu degetul, negru și el și afumat, o distanță cam de o șchioapă. „Poate să dea, confirma și gazda cu o oarecare importanță, și până în opt vedre, după câte grăunte am băgat în el.“ „Păi să fie într-un șis bun!“, mai zicea cuscrul și nu puteai ști încă augurul era pricinuit de victima acoperită de spuză, sau de vederea ibrucului cu țuică fiartă și a ceștilor aduse de stăpâna casei. „Te-ai grăbit, cuscră. Stai până îl dau cu zgăbele în sus, pe urmă...“ În timp ce cuscrul, casapul, răsturna porcul cu burta în sus și îi presăra paie între picioarele chircite, ceilalți apucau ceștile, gazda le turna băutura aburită, bine mirositoare și începea închinatul „Să-l mâncați sănătoși!“ „Noroc!“ „Să dea Dumnezeu la toată lumea!“ Apoi gazda da o fugă în casă după alt ibruc de țuică fiartă, iar cuscrul se hărnicia la părliț. Întorcea iar porcul pe burtă „să-i mai tragă un perdaf“, apoi din nou pe spate să-l „ia și pe sub gușă“, îl părlea amănunțit la subuori și peste tot, pe copite presărând mai din belșug paie, până când, într-un târziu, din tot ce cu o oră înainte fusese ceva viu nu mai rămânea decât un soi de tăciune umflat și sfârâind; atunci gazda cu alți câțiva apăreau cu ușa de la poiată pe care aburcau aducea tăciune imens, vreme în care femeile aduceau gălețile cu apă clocotită.

Cuscrul stingea întruna zăpadă... „ca să nu-l opăresc, trebuie să-l gătesc ca pe un mire“, cu care vorbă și începea, ajutându-se de un șomoiog de paie, înmuiatul, spălatul și curățatul porcului. „Întâi să-l descâlțăm“, zicea cuscrul și cu o mișcare scurtă îi smucea copitele, aruncându-le câinilor ce de la distanță urmăreau atenți tot ce se întâmplă, apoi, ajutându-se cu apă din ce în ce mai fierbinte, rădea cu muchia cuțitelor – pe rând scoase, tot de alte forme și dimensiuni, din tocul de la brâu – o dată, și încă o dată, și a treia oară, lungul și latul, susul și josul mogâldetei care din neagră ajunsese sură, apoi de culoarea gheții, apoi curată, proaspătă, lucioasă și rozalbă ca... șoricul, șorici sub care, plesnit ici colo, pe la încheieturi, strălucea albă slănină. Cam în faza asta, sfârșul urechilor și codița de o culoare mai închisă, caramel spre ruginiu, cum e microleina prăjită (cea atât de hulită de medici) erau împărțite copiilor. „Ia luați, lăcăi, asta e pentru voi. Așa ne-a dat și nouă tata când eram de etatea voastră. Apoi cel ce înainte de a împlinea șapte ani a conțâit ureche și codiță de porc părliț cu paie de grâu, ce știe, nu se mai îmbolnăvește nici de gălci nici de obrinteală și nu-și umblă în veci casa și teamul“...

Odată „făcut mire“, urășat adică temeinic,

porcul e ridicat pe coada furcilor, până gospodinele spală ușa, aruncând pe ea găleți cu apă, după care porcul e reasezat pe loc curat, tot cu „zgaibele în sus“ și apoi despiciat de la coadă spre cap, cu grijă, furca celor două degete, arătător și mediu, ale casapului, premergând, pe sub pielea burții, lamei cuțitului. Când tăietura a ajuns la locul de înjunghiere, gospodinele au și apărut cu vasele și ligheanele în care sunt puse cu grijă toate măruntaiele. Cu ele femeile pier în bucătărie, la ales, la curățat, operații pe care afară în ger, mai bând rachiul, mai fumând, le face și cuscrul, casapul. Separă întâi cu tăieturi rotunde picioarele porcului toate patru; apoi în înțelegere cu gazda, „câte table zici să oprim?“, croiește bucățile de slănină, cele de pe burtă și laturi; după care separă capul cu toporul bine spălat și tot cu el despică șira în două, în lung; pe urmă se scot mușchii, mușchiuleții, se taie tablele de slănină de pe spate – și cu toate acestea bărbații și copiii intră pe rând, lărmuind, în casă. Unde începe adevărata pomană a porcului. În timp ce se frig în cratițe, pe plită, bucățile de carne și slănină bine sărate și piperate, se bea rachiul, se pâlăvrăgește, se deapănă amintiri, noutăți, bârfe, snoave.

Printre acestea și străvechea glumă cu peștele și porcul care venind la malul apei spre a se cuibări în mâl, ca porcul, del, este certat, pentru nesimțire și jeg, de pește. „Mai spală-te porcule! ești rușinea viețuitoarelor pământului, murdar, nămolos, țepăn de leneș și umflat de gras.“ „Ia stai binișor argintiule, și curatule, și sprintenule să-ți guiț eu judecata cea din urmă. Când după ce ostenindu-se cu tine cât nu îți face solzul, lunecosule, oamenii te prind și te mănâncă – scuipă mărunț și des după fitece îmbucătură!... pe când după mine îți ling lacomi degetele și mai poftesc o jumară!“

Jumările de altfel sfârșăie și se rumenesc pe plită în oala cu untură, răspândind o aromă dulce, îmbietoare; bărbații între timp măcelărind porcul temeinic și chibzuit: aleg carnea pentru cărnați, jamboanele de afumat, slănină, care se pun în covaiă și se sarează; femeile se iușesc și ele; care rad și curăță pe față și pe dos mațele, care toacă în mașină carnea, care fierb măruntaiele pentru toată și pregătesc mirodeniile de cuviință, fără a uita că în locul prăjelilor de pe plită, rumene cum e coaja pâinii scoasă din cuptor, să pună la repezeală vin la fiert și, odată cu vinul, să aducă murăturile reci-sloii și varza acră cu ace de gheață între frunze...

Apoi cronțănind carne și murături între dinți, bând vin fierbinte îndulcit cu zahăr și asprit cu piper, scorțișoară și cuișoare, nici nu știu când „s-au fabricat“ cărnații în mațele subțiri, mirosind îmbietor a usturoi, în cele groase – caltaboșii lăsați nițel mai să nu crape când se va umfla orezul din ei la fiert. Amestecul pentru toată albă compus din ce-a mai rămas din urechi, din ceva ficat, slănină, limba, inima, rinichii tăiate bucăți mari și fierte, se pune în

parodii

valentin dolfi

Îngrozitor de singur și trist

(Luceafărul, nr. 44/96)

Dintr-o dată m-am simțit era îngrozitor sentimentul nu mai suna telefonul nu mai curgea vinul am deschis fereastra și un înger mi-a zis că e Revoluția din '89 și aș face bine să închid fereastra și să-mi fac rost de un drapel găurit să nu fie nevoit să facă un raport despre cum am murit fiindcă el oricum știe că eu în căutare de poezie și de libertate mi-am cumpărat la fix un pix și fumez țigări ieftine și scriu poeme refuzate și că-s rău de gură dar l-am omorât dintr-o singură lovitură

și dintr-o dată m-am simțit îngrozitor de trist dar nu singur:
aud pășind pe scări un polițist...

Lucian Perța

bășică, apoi se umple cu zeamă de oase și șorici, se leagă, se duce la rece și se presează, de obicei cu un bolovan pus deasupra, pe cârpător; chișca sau toba roșie se pune în stomacul bine curățat. Tot acest ritual e mult asemănător cu cel homeric, chișca pârând chiar o rețetă din Odiseea; în burta porcului se pune sângele încheșat, amestecat cu bucăți de slănină, de carne și păsat, se dă într-un clocot, după care se afumă; acest străvechi preparat păgân a fost „transferat“ și în creștinism, el consumându-se acum de Crăciun, cel târziu de Anul Nou – pus în oala cu sarmale. În treacăt fie zis, sarmalele noastre naționale sunt un produs târziu, turcesc; sarma le zic ei, chit că le fac din carne de oaie sau vițel, în foi de viță, iar dacă ele s-ar fi consumat, în forma asta, și înainte de apariția turcilor pe la noi, în nici un caz numele lor autohton „creștinesc“ n-ar fi cedat celui străin și „păgănesc“, cum nu au cedat latinizării străvechile numiri dace ale ciobănitului (brânză, urdă, zer) sau viticulturii (cosor, strugure). Dacă sarmalele – carnea tocată cu ceapă, orez și ingrediente, învelită în foi de varză murată – sunt o invenție mai târzie, apoi oala de sarmale e autohtonă. Forma ei – atâtea câte mai sunt: pe vremuri se fabricau de olarii de la Vama sau cei din Marginea Sucevei sau cei din Biharia și din Argeș, și din Vâlcea – seamănă până la identitate cu vasele străvechi dacice zise urne de incinerare: un vas bicontronic înalt având conul mic la bază: deci pe fundul acestei oale se așează o bucată de slănină cu șoricul în sus, pe dânsa un rând de varză tocată mărișor, deasupra, pe niște crenguțe de cimbru, un strat de sarmale, iar peste ele chișca; în jurul și deasupra ei apoi se tot clădesc sarmalele, slănină, șoricul și afumătura, presărate cu piper, până se umple oala temeinic, se astupă cu capacul ei și se pune cu lopata în cuptor, odată cu pâinea și colacii, la copt. Acestea se scot când le-a venit vremea, dar pentru oala de sarmale cu chișcă se mai încinge odată vatra și se lasă până ce se răcește cuptorul. Atunci se scot și, cum prescriau vechile cărți de bucate, „se dau la masă fierbinți“...

(Fragment din volumul „Scrisori și cărți poștale adresate viitorului“)

GEST FRÂNT

de ROXANA SORESCU

Definitiv pentru ultimul volum de versuri publicat de Nicolae Neagu, **Trandafiri în grădina cu iarnă** (Editura Evenimentul, 1996), nu este voința de a se comunica, ci aceea de a comunica. Poetul este din ce în ce mai accentuat tranzitiv, nu reflexiv. Impulsul de a intra în relație împărțită cu lumea se naște dintr-o tot mai împovărătoare însingurare, dintr-o nevoie de a se deschide spre ceva sau spre cineva care pare tot mai îndepărtat. Lumea devine mereu mai evanescentă, făptura femeii iubite – învăluită în zădărnici și tot mai dese. O semnare în fața destinului, o melancolie a acceptării soartei – la acest post până mai ieri tonic, firesc, în acceptarea bunelor și relelor din viață – începe să așeze momentele banale ale cotidianului sub privegherea Parcelor: „Nu suntem singuri chiar când suntem singuri./ Însingurarea ară printr-o roi/ iar noi, goliți de miez și roși de gânduri/ privim, în josul trapei, înapoi// să observăm că doar un moft, de febră/ e boarea ce se stinge peste zi/ cum e, la fel, o simplă, de algebră// problemă care, vai, re-ncărunți!// Nu suntem loți acolo unde nu e/ iubire cu trei doamne de servicii/ ce plâng pe rupe, spânzurate-n cuie/ și u, de-al dracu', stai în cap și zici// bolborosind în gura deșuchetă/ ca melița ce clănțănește n...//... Prea-sfinte, nu mai e ca altă dată/ căci loamnele se trec ori nu mai vin...“

Ceea ce l-a singularizat de la început pe Nicolae Neagu în peisajul poeziei contemporane lui – și publică versuri de mai bine de reizeci de ani, fiind deci contemporan cu cel puțin trei răsturnări spectaculoase de tematică și le manieră lirică – a fost tonul firesc, necăutat, sofisticat al comunicării – și aceasta într-o vreme când a filozofa obscur și adesea incoerent părea o dovadă de profunzime. Acest efuz al complicării – adesea mimate, adesea nutilitate – apropia poezia lui Nicolae Neagu de maniera pe care aveau să o dezvolte, polemic și spectaculos, tinerii anilor '80. De care îl lespărțea însă – definitiv – absența je m'en fise-ismului, implicarea sa sentimentală, care a fost o trăsătură a lirismului dintotdeauna. Se poate urmări cu destulă ușurință evoluția tărilor sufletești și a avatarurilor sentimentale ale poetului citindu-i volumele. Trebuie să recunoștem că a rămâne consecvent față de o stare de atitudine – ce poate atât de ușor să pară atată – produce respect, dacă nu chiar admirație. Trandafirii – poemele – crescuți totuși într-o grădină înghețată – de iarnă – se trâng în buchet în jurul unei vacuități centrale: stare de așteptare, de neîmplinire, de eșec refuzat conștient și acceptat inconștient. „Cum rădăcină petrec/ într-o mie de feluri imposibile./ cum rădăcină rămân (efect al inconsecvenței!)/ bătănd asul pe loc./ în lădița cu vorbe de suflet mi se iese./ ca în oglinzi paralele./ visul aflat atât e departe/ încât inima îmbătrânește/ îndelung șteptându-l./ Eu migrez, cu toate acestea./ semenea bancului cu creveți tropicali/ pe fundul nisipos al clepsidrei./ peripatetizez, tot acolo./ prin centrul rarefiat al materiei/ într-un u-te vino solidar cu nemărginirea/ și fiindcă oaptea e bestial subminată de/ lună/ încerc cu mine potrivite/ să mă înscriu în interiorul unei sfere/ acum când am atâta nevoie de tine.“

Surprinzătoare la acest poet aparent atât de amsecade sunt aparițiile, într-o succesiune de înregistrări ale stărilor sufletești, ale unor metafore alese din cele mai neașteptate și mai insolite zone ale percepției și ale imaginației. Distanțate într-un peisaj egal cu sine, astfel de

apariții produc un efect de șoc. Este unul din procedeele mai puțin uzitate – decelabile totuși – ale suprarealismului, care introduc imaginea fantastică – imposibilă în real – în zone minuios realiste. Mai mult, schimbarea rapidă a domeniilor de referință, caleidoscopul de imagini suprarealiste fac uneori comunicarea greu de realizat, cititorul neputându-și urma scriitorul în periplul rapid printre lumi fantastice: „Fluturi noptatici se transformă-ntr-o pasăre/ și se transferă-ntr-un aer flământ./ „și! și iar ai!“ strigă floarea de zarzăr/ inteligență înțelegând./ Văd zburătoarele navigând în formație/ sfâșietoare cu de bronz esofag./ prin norii albi (mătăsoasă-abația!) se rătutesc, rătutind.../ Nu mă bag// că mai târziu sunt, de burniță, clipele/ dintr-un năvod destrămat și calic./ bombardiere de asalt trec aripele/ fără' de-a clinti, în tranșee, nimic./ Morții și viii se ntâlnesc într-o datină, drumul de-ntoarcere e un mit lăncezit./ ce-ar fi să-ncerce caporalii de platină/ o ambuscadă cu un tanc obosit?“ Este în acest poem o cascadă de metamorfoze al căror sens, bantuit, devine din ce în ce mai obscur. Această mi se pare și slăbiciunea poetului: de a ceda tentației provocate de apariția bruscă în memorie a unei imagini insolite, ca și tentației de a utiliza primul cuvânt adus la suprafața conștiinței de rimă sau de ritm. Procedeele asociațiilor spontane – atât de productiv în analiza psihologică și în recolta poetică suprarealistă – derutează când se împletește cu o organizare oarecum logică a comunicării. Este o

situație paradoxală, care reflectă situația paradoxală care constituie premisa actului poetic pentru Nicolae Neagu: dorința de a comunica, transmițând însă un univers alcătuit după legi ușor deviate față de cele ale interlocutorului sau, cel mai adesea, al destinatarului comunicării – o iubită prezentă sau absentă. Poetul, lucid, oprește gestul la jumătate: nici suprarealist deplin nu-și îngăduie să fie, nici sentimental cu totul nu vrea să se expună. Lectura poemelor sale este de aceea derutantă adesea: ne aflăm în registrul substituirilor metaforice sau al oniricului pur? Poate însă că tocmai această incertitudine – similară cu a scriitorului – este starea poetică pe care acesta ar vrea să o transmită: „Tristețea cuielor în ploaie/ iar cuiiele cu vârful strâmb./ atât de strâmb încât îndoiaie./ de lăcrimare ochi plâpând!// Privesc, în fugă, leopardul/ închis în șipicile de brad/ și mă-nfioară cuiul, gardul./ cum mă-nfioară când decad./// Și totuși, ploaia mai durează./ Stau cuiiele înfipte-n lemn./ O, Doamne, cum mă-ndurerează/ absența unui cui solemn// (solemn atât încât îndoiaie./ de lăcrimare ochi plâpând!...)/ ...Tristețea cuielor în ploaie/ iar cuiiele cu vârful strâmb!“ Rămân dincolo de orice, o singurătate care încearcă să comunice aglutinând imagini din sferele cele mai îndepărtate, într-un univers care începe să rându-i să se contorsioneze după sufletul celui ce-l proiectează ca spațiu al comunicării: „Impenitent neantul mă sugrumă/ și mă sfințește (public) cu noroi/ de vreme ce pe carnea mea postumă/ mai ofilește firul de trifoi./ Victimă sunt doar că mă doare gura/ să țip în piața rudă cu-n bazar./ Eu sunt gradatul ce-a-ntrecut măsura/ la jugănit asini în Zanzibar// dar fiindcă-am vrut să simtă orzul, boaba/ câte încap în traista de bumbac/ i-am mângâiat în sus și-n jos cu scoaba/ găsită la plecarea-ntr-un atac./ De atunci mă pasc interogații crude, mă pun în locul lor și mă scalâmb/ cum se scalâmbă clovnul ce n-aude/ mișcarea frunzei care urcă strâmb.“

ESTETICA TERAPIEI ORFICE

de MIRCEA A. DIACONU

Cu ani buni în urmă, Traian T. Coșovei îl situa pe Nicolae Panaite sub semnul „luptei cu conceptele“, convins fiind că poetului îi lipsește capacitatea de a construi emoțional, realizându-se mai ales în planul reflexivității, al introvertirii. Volumul **Semnele și înfățișarea** (Editura Moldova, 1995) nu se îndepărtează de această definiție; doar că ceea ce i se părea poetului-critic „incapacitate“ devine condiție asumată a poeziei, poetul construindu-și „un mod personal de existență“ la nivelul riguros al ideii și nu al imaginarului.

După **Norul de marmură** (1981) și **Alergarea Copacului roșu** (1985), volumul de acum, în fond o reeditare și completare a unuiu cu același titlu apărut în 1990, dar „pierdut“ în tumultul evenimentelor acelor vremi, are în centru combustia unui mistic modern, unul pentru care lumea e alcătuită din semne care au rostul să-i reveleze omului continua metamorfozare a lumii și figura divinității. Poezia lui Nicolae Panaite, cu reverberațiile ei religioase, nu poate fi asociată însă, cum s-ar putea crede, vreunui nume celebru al aceleiași sfere tematice, pentru că „sentimentul religios“, dacă-l putem numi astfel, este la el provocat de o continuă întâlnire cu moartea și de dorința construirii unei identități care să-i permită mântuirea.

Din aceste motive, Nicolae Panaite își impune tonul imnic, solar – o solaritate în agonie, cu convingerea că totul este o misterioasă transmutare în scris, în poezie, în logos. „Ce înălțare! câte înțelesuri! încins era totul.../ prin

cenușă se topea întunericul.../ sângele mă părăsi/ mă striga/ devenind cerneală de scris...“ – spune el într-un loc. Altă dată, o astfel de poezie a jubilației, a bucuriei reținute, îndurerate are chiar rostul de a redefini esența lumii, făcând până și din zonele ei tenebroase vibrație poetică: „de-atâta veșnicie a înflorit/ carnea pe mine/ eu înălțarea la cer a vieții tale/ îți voi dărui versete/ pe care și îngerul negru le va asculta“. Așa se și explică titlul volumului, între „semne“ și „înfațișare“ manifestându-se chiar destinul poetic. Cuvântul este pentru Nicolae Panaite trăire sacrificială, iar singura formă de existență autentică este cea din interiorul cuvântului: „de fiecare dată ne reîntrupăm/ în forme nemaiîntâlnite/ în pântecul cuvântului// (...)// Clopotele bat.../ eu sărut sunetele/ și gura ca de plumb fierbinte/ se dezlipește greu“.

Ceea ce nu s-a observat este că o spaimă permanentă își arată cu tărie chipul, cu atât mai mult cu cât, prin exerciții lingvistice, poetul încearcă să o evite, să nu și-o recunoască. Ținută cu greu în chingă, neliniștea cutremurată e marcată de tăietura grea a frazelor care devin „învățăături“, norme de existență, cod de legi care cultivă, nu cu voluptate, ci lucid, cu dramatism, ieșirea din timp, împlinirea prin dezindividualizare: „dacă întri vei muri și te vei naște/ o epidermă plină de aurore/ îți atinge ochii/ pe chip îți apare sufletul/ întunericul îi ca jocul/ suferința te străpunge/ precum rădăcina huma/ alungă-te de tine/ desprinde-te de tine/ învață cartea lui Iov/ și vei purta mantaua Amurgului“.

„Mâna cuprinsă de spaimă“, „însemnele de aur ale durerii“, „sângele înfloreste prin întuneric“ sunt numai câteva imagini, metafore construite cu echilibru, echilibrat, ale autoimpunerii unui exercițiu de supraviețuire prin suferință de către un introvertit sceptic care-și pune pe chip masca de luminică a împlinirii. Dureroasă existență concepută ca voință de a fi nu poate ocoli, cu toate fugiile în miturile biblice, în aluziile livrești, temele crizei trăite în termenii poeziei moderne: de sub pământ câinele albastru/ se aude lătrând/ cu rup flămurile negre și vin/ înspre tine/ ca un țigăr vin/ care-și aruncă hainele/ și ele înverzesc/ de noapte/ cu un felinar în mână/ tu conștăniți casa/ eu mă apropiu de ea/ ca un mag de ethelem“.

O devitalizare continuă – „sol al melancoliei“ se numește într-un loc poetul – capătă forma unei confruntări agonice. Un scrâșnet îndurerat, care nu mai vine din ostentație, ci din asumare a destinului, este consecința unei împliniri a suferinței. Cel care crede că „ființele noastre nu pot primi/ pedepse peste puterile lor“ își autentifică existența“ prin ceea ce T.S. Eliot, într-un text folosit ca motto de Nicolae Panaite, numea rugăciune, rit, disciplină și faptă, toate acestea ocolind cu orgoliu calofilismul: „cu sânge construiesc ieșirile din beznă/ mă năpădesc și ard secunde mătăsoase/ sticloșii fulgi ai lor brusc: se pesc de case/ pe ale căror geomuri moartea le răzărâse“. Poemul pe care îl cultivă Nicolae Panaite este sobru, grav, departe de materia cotidianului; conștiința oficerii într-un templu de poezie lui un ton monoton, neutru, nespectaculos, arca desubiectivizat. În fapt, poetul evită catetismele, ocolește tonul firesc, caută cataracta și jurul conceptelor care îl luminează. Fără frica crebrălității, grav și înalt, el pare, într-un moment în care mult mai prezente în poezie sunt biografismul și tumultul cotidian, puțin desuet în credința și în solemnitatea credinței lui. Realitatea în care poetul „pășește“ este aceea a metaforelor și miturilor nepoetizate: „«de ani cinci mii te aștept/ a morții-mpărăție nu mă mai înspăimântă/ și-acolo am andrele cu piramide-n vârf/ și-om compleți eternul secundă cu secundă (...).»“. Astfel „descrierii“ ale sinelui sfârșesc deseori într-un nominalism al dezamăgirii cenzurate de cuvântul sobru ori de trăirea lucidă.

Ciudat este că acest anticalofilism se transformă într-o grijă aparte, vizibilă, acordată expresiei care pare uneori căutată și găsită cu dificultate. Lipsa de afectare se transformă ea însăși într-un fel de afectare. Poeticul, discreditat în favoarea enunțului alb, rece, stâncos, se reconstruiește tocmai din exigențele sporite și dinusteritatea imaginilor. Este, se sugerează, un fel de penitență („când scriu cu penița înmuiață în întuneric pe întuneric“ – se spune la un moment dat) care ia forma unor dorite stângăcii, căci Nicolae Panaite are oroare, din conștiința înaltă a pieririi divinatorii a poeziei, de orice „cădere“ în convenții poetice și prozodice, deși totul se transformă în convenție.

Tumulul fără seamăn („o lumânare de carne prinsă ai ajuns/ un arbore de fosfor“) este concentrat în concepte, în versuri arse din care – răspandire numai cenușa interogației, ori în metafore obscure ce însumează neantul pe cale să se nască, metafore gata să mântuie lumea, nu însă pe sine: „și în poem tu intri/ ca într-o locuință în căcări/ în care se aud strigăte/ rând pe rând îi cântui pe toți/ rămâi singurul locuitor/ al căcașului/ dorind să ieși nu poți/ pe tine însuși/ și meni nu te poate salva“. Procedeu acesta, mai bine zis fenomenul acutizării crizei prin ezbrăcarea de artificii, prin acoperirea cu aura misterității, este bacovian și pune în fața realului discursul care-l înregistrează. Poetul nu se află în fața realului, ci a cuvintelor înseși devenite realitate primă: „privește frazele-ți proprii/ cum se nișcă/ gleznele lor – obiecte de cult –/ strălucesc ca frisoane de aur“. Diferența provine și din faptul că „întunecarea ființei“ nu sfârșește la Nicolae Panaite cu mărturisirea disperării, ci cu abolirea timpului, a istoriei, a artificiilor și cu o recuperare

a extazului originar. Dar în acest extaz se profilează mereu o estetică a terapiei ofice și a biciuirii trupului îndemnat spre facile situații în lume.

reații

«CÂND LATRĂ DULĂUL SE AȚIN ȘI JAVRELE»

de PETRU URSACHE

Cu câteva săptămâni în urmă, într-o emisiune televizată, dl Dan Zamfirescu a luat în răspăr antologia **Puncte cardinale în haos**, o colecție de eseuri reprezentative din publicistica lui Nichifor Crainic. Deși volumul îngrijit de subsemnatul și de Magda Ursache a fost conceput într-o arhitectură nouă, vorbitorul de la TV a susținut că Nichifor Crainic ar fi fost „castrat“. Fără spor încerca Părintele Galeriu să-l mai tragă de mânecă: „răspopitul“ (apud Mircea Zăciu) nu mai putea fi oprit. Nu am intervenit atunci, cu toate că bizantinologul a comis, cu voie sau, poate, fără voie, erori elementare.

Ca la un semn, au început să se audă și javrele. Mă refer la un atac foarte violent, la limita patologiei, găzduit în **pagina religioasă** de „Monitorul“ (14-15 sept.), la adresa Editurii „Timpul“ și a celor care au alcătuit antologia. Scandalizatul creștin, pe numele său Silviu Alupei, ne „muștră“, acesta e cuvântul, crezându-se biciul de foc al lui Dumnezeu, că am „castrat“ (termen preluat de la Dan Zamfirescu) volumul publicat de Nichifor Crainic în 1936, **Puncte cardinale în haos**. Se dă la om cu (în) „flăcărare“ și cu aere de cunoscător, încât simți nevoia să afli ce a produs în domeniu. În realitate dl S. Alupei nu face diferență între ediție și antologia. Avem bănuiala că nici nu știe să citească. Astfel ar fi găsit exprimată clar atitudinea noastră față de text, în **Nota asupra ediției**: „Atragem atenția că nu reprochem întocmai volumul cu același titlu publicat de autor în 1936. Intenția noastră a fost să prezentăm o latură nouă și diferită a personalității sale, aceea de militant politic și cultural pentru înfăptuirea unei doctrine naționaliste proprii“. Dacă ar fi lipsit această precizare cu caracter tehnic, acuzațiile ar fi fost perfect îndreptățite; așa, rămâne ca-n titlu.

O ediție îngrijită de noi este **Nostalgia paradisiului** (Moldova Iași, 1994). Și acolo, în **Notă**, am precizat potrivit uzanțelor: „Cartea de față reproduce ediția a doua, publicată în 1942 de Editura Cugetarea Delafras Georgescu“. Cititorul trebuie să afle din capul locului ce orientare i s-a dat ediției: una riguros științifică, de popularizare sau prescurtată. În fiecare caz în parte, opțiunea îngrijitorului trebuie explicată neapărat și ferm.

Puncte cardinale în lume, tipărită de „Timpul“, este o **antologie**. În asemenea situație, ai libertatea să realizezi sumarul cărții potrivit concepției proprii. Și aceste reguli nu le ticluim noi acum; ele se cunosc și se practică de când lumea. Numai dl. Alupei, de când a luat aghiazmă în gură, vede roșu peste tot. Cenzorii ateți, comuniștii fără de lege (care ar fi: Magda Ursache, Petru Ursache și Cassian Maria Spiridon) trebuie anatemiați. După părerea sa, „ediția“ este castrată – prin adăugire. Observați ce nonsens? În plus, dl. Silviu Alupei confundă atribuțiile redactorului de carte cu cele ale

Nici un dubiu nu mai persistă în privința poeziei lui Nicolae Panaite. Poetul a optat pentru înalte misiune a poeziei chiar cu riscul de a părea/a fi anacronic.

îngrijitorului de ediție. Dl. Cassian Maria Spiridon putea să respingă textul ori să propună modificări. Atât. Răspunderea o poartă numai îngrijitorul de ediție; așadar, critica împotriva d-lui Cassian Maria Spiridon nu are nici o justificare.

Ni se mai reproșează că am fi schimbat titlul unui articol, anume **George Coșbuc, poetul rasei noastre**, s-ar fi „transformat“ în **Poetul eroismului**. În realitate, ignorantul recenzent nu știe că este vorba de două articole. Noi l-am preferat pe cel mai bun. Primul a apărut în **Puncte cardinale în haos** (1936), al doilea în „Gândirea“. Ca să scrie în cunoștință de cauză, dl. Silviu Alupei avea datoria să meargă la bibliotecă, să împrumute revista, să compare cele două texte pentru a vedea ce și cum. Sau, mai simplu: să consulte indicele de titluri aflat la sfârșitul antologiei noastre, unde se arată sursa fiecărui eseu, data și locul publicării lui, incluzând și **Poetul eroismului** (Gândirea, an XXII, nr. 6 iunie-iulie, 1943, pp. 297-304). În acest al doilea articol, neintrodus până acumă în nici un volum, Nichifor Crainic scria că poezia lui George Coșbuc se poate rezuma în două cuvinte: dragostea **Idilelor** și eroismul **Baladelor**. Cu dragostea începe viața și culminează în eroism.

Improvizatul critic de ediție alături sumarul volumului din 1936 cu acela al antologiei noastre, **Puncte cardinale în haos**, ca să-l zăpăcească pe naivul cititor. Făcând o socoteală la Caragiale (din **Culmea ghinionului**) constată: „din cele 14 eseuri a reieșit, prin reeditare, un număr de 19 eseuri!“ Prin urmare, cele 14 au făcut pui, atât a înțeles. Un cititor de bună credință ar fi observat că, „prin adăugire“, imaginea lui Nichifor Crainic s-a conturat mai bine, mai bogat, mai nuanțat și cu profit pentru cultură, într-o vreme când acest autor fără noroc este vânat ca „filozof al urii“, „cu înclinare spre fanatism și evreofobie maniacală“.

Reaua intenție (o eroare de corectură din sumar i se pare a fi manifestare anticreștină), amatorismul, graba de a se băga în vorbă se observă la fiecare rând al recenziei. Dl. Silviu Alupei ne suspectează de semantică de lemn, pentru că am secționat cuprinsul cu supratitluri propuse de noi. Nu i-ar strica să afle că formulările repective îi aparțin chiar lui Nichifor Crainic. Poate scria și el în limbaj de lemn? Oricum, **antologia** noastră nu exclude defel apariția unei **ediții** de autor, pe care s-o realizeze dl Alupei, cu sponsorizare Soros, rugându-se, în același timp, pentru viitorul ortodoxiei.

Păcat că „Monitorul“, cu siguranță cel mai bun cotidian din Iași, adăpostește, chiar la Înălțarea Sfintei Cruci, un asemenea material, scris cu totală lipsă de răspundere și cu evidente accente fundamentaliste.

radomir andric

Intru prietenie

Cărbunele din anii
depozitați în memorie
sub împietritele
unghii ale Domnului –
respir și trezesc
îndoiala în existența unui
văzduh recunoscător

Simt o negură în gâtlee
un întuneric la rădăcina pielii
o înfrigurare între coaste
în șalele mele incandescente
crește un trandafir negru
conceput pe vârful limbii
de-o rază aprinsă de soare
în adâncul văzului de copil
cuvântul carbonizat
nespun nicăieri
și fast niciodată

Un fluier negru la brâu
croit în grâul
incendiat de mult
în pâinea dospită pentru
frații carbonizați de mult
pentru viața în roata
alergând irezistibil
înspre abisuri.

ratko adamovic

Mănăstiri tricolore pentru Marin Sorescu

Consulul roman Nerva
află de la grămaticul său
de tânărul care deja a opta vară
cioplește niște slove ciudate în scoarța de măr.

Turbații hăițași romani
îl găsiră pe tânărul Sorescu
în frunzișul pomului zis Olt,
sfânt loc de taină al păgânilor.

Vei merge cu noi la Roma, îi spuseră ei,
spre-a tălmăci semnele pe care tu le-ai cioplit.

Spuneți-i consulului că mă voi înfățișa în fața lui
numai atunci când îmi va aduce câte-un kil de mere
pentru fiecare oltean iar eu îi voi citi semnele toate.

Dar imperiul era deja în flăcări,
iar în anul acela prin părțile locului
nu înflorise decât un singur pom.

La știrea că Roma e făcută praf și pulbere,
apăru o femeie, se așază la pieptul lui Marin
și se porniră din sat în sat, atârând
în pragul fiecărui oltean slove din scoarța de măr.

Și ștete vreme de trei veacuri în pragul casei
tot cumpănind cum să cioplească din Olt un altar.
Când ridică o sută de biserici, apăru Craiova
iar el se apucă de tricostat și-ncepu
să facă flanelle.

Își îmbracă femeia, se îmbracă el însuși
în lână vorbitoare.
Când nu mai fu lână la Craiova,
el desenă o barcă și se porni în sus, pe Dunăre.

Râul sfânt îl îndrumase înspre
iubita sa care e Sava, iar Marin
zări o cetate albă ca pomul zis Olt.
Începu să soarbă sărutul iubirii apoase
și auzi cum cineva strigă în ajutor
din căruța multicoloră a teatrului.

Din toată trupa mișcătoare nu-l găsi acolo
decât pe autor care murea de frig.

Când Marin îi dăruie lanelul său cel fără de moarte,
recunoscător, Shakespeare îi povestii

Casa lui Ma Lincisprezece poezi din E

cum a creat el lumea,
„O puteai face și stând sub pom, cioplind
cu un briceag fermecat de cioban
în coroana scoarțelor de măr“.

Atunci se desenă pe sine pe pământ cu un ac de
tricostat –
și se făcu nevăzut.

predrag bogdanovic

Chöd-ul lui Marin Sorescu

Cealaltă inimă a ta
inima vieții eterne
care în somn îți răsfoiește
cărțile nescrise
ai întors-o
ca pe o oglindă spre prietenii
pe care suferința nu i-a sărăcit.

Albinele își iau zborul de pe umerii tăi
polenizând salcâmi, și vișini, și nuci,
și flori de câmp: mierea picură în jurul tău
iar de undeva vântul aduce
degete apăsat de ritm de cobză, întrecându-se,
cu apele la Cazane, în elegia pământului.

Întoarce-ți acum
cel de-al treilea ochi
ochiul înțelepciunii și-al tainei
și spune-le celor ce taie hoitul
și-aruncă bucățile în craniul de sacrificiu
că aceasta este o muncă zadarnică.

Și fic ca mâinile tale
să nu se desprindă de hârtie
făcând să se trezească orfanul
din luică legându-se
în colțul buzelor tale,
frate Marine.

Chöd – străvechi ritual tibetan de invocare și
supunere a forțelor nefaste

andrej jelic mariokov

Aniversură

Nu-mi amintesc să fi citit undeva
un vers sau ceva semănând
cu o ceață,
ceva luminând,
purtând semnătura tremurată a lui Marin Sorescu.

Adăstăm în biroul ASS
A. și A. și R. și B. și bem un vin sec
pentru a șazecea
aniversare a Carpaților.

Eu sunt mama, eu sunt tatăl și fratele
cărora iubirea le-a spus în șoaptă:
e cine să vină cu tine, Marine.
Și noi, atâția, iată murmurăm,
noi, peștii cuvintelor
din piețe, din nori, oricare ar fi aceștia.

milomir kragovic

Autocenzură

M-am închis în casă.
La fereastra din sufragerie

am pus un munte.
Am angajat pistolari pentru ca ziua
să aibă o desfășurare dramatică.
– Ai 24 de ore la dispoziție, a strigat la mine
Adam Puslojic.
Mă străduiesc, gol până la jumătate,
să împlinesc
ordinul lui Adam.
Sarcina de serviciu o duc la îndeplinire
printr-o ghicitoare:
Dacă Pământul e într-adevăr rotund –
de ce se nasc atunci oameni cubici?
M-am închis în casă.
Ce era de văzut, am văzut,
Marine.

*După o poezie de Marin Sorescu

bratislav milanovic

Felix Romuliuna, iunie 1994

În turnul nord-vestic, deasupra mozaicului,
el își mișcă liniștea dacică,
eu îmi mișc sângele care dă în clocot –
în fața aceluiași împărat în fața aceluiași
Dumnezeu.

El mișcă un cuvânt, eu adaug altul
și – șahul nu mai e șah:
cu aceleași figuri de lumină,
de aceeași parte împotriva beznei.
el cu un chip liniștit – eu cu unul convulsiv
sacrificăm împreună vocale, consoane,
aruncăm în fața negurii și adverbe și prepoziții
spre a rămâne în lumină în cele două limbi,
în toate limbile de pe fața pământului.
Iar din vârful sferei Galeriu șterge văzduhul,
își inaugurează galeriile unde îl jucăm
pe ultimul Hamlet – și el, și eu, și toți.
Știm prea bine: e singurul spectacol
în care nu cade cortina.
Niciodată.

zoran milic

Marin Sorescu la Gumzigrad

S-a așezat pe tronul de piatră unde
I se va înmâna premiul
S-a răzimat de coloana de marmură la rădăcina
căreia
Caius Valerius Maximilianus Galerius
S-a împiedicat de soare
A cliplit a cugetat
Numai omul și piatra se pot uni
În drumul lor spre cer

Mai apoi a recitat din Shakespeare

Shakespeare a creat lumea în șapte zile.

În prima zi a făcut cerul, munții și prăpăstiile
sufletești.

În ziua a două a făcut râurile, mările, oceanele
și celelalte sentimente –
Și le-a dat lui Hamlet, lui Iulius Cezar, lui
Antoni, Cleopatrei și Ofeliei,
Lui Othello și altora,
Să le stăpânească, ei și urmașii lor,
În vecii vecilor.

Vocea era a lui vocea actorului
Se amesteca ușor cu vocile muritorilor și ale zeilor
Care blagosloviră pământul, blagosloviră cerul
După mulți mulți ani de tăceri și așteptare.

Ksandar petrov

Seneca unui alt ev

um nu mă mai plictisesc.
n tăiat venele.
is mâna în cadă.
se varsă marea.
izarea e distrusă.
ul afirmă că
e distrus.
isă casa mea. Roma întreagă.
is, Neron ține discursuri.
șmanii de la Răsărit
ritul lui Seneca odată cu ei
ază de cel puțin două milenii orașul.
endiază dar nicidecum să-l și cucerească.
ira aceasta o ghiulea
erit în cap luna.
i nu mai luminează decât cu o sprânceană.
tul lunii apără Roma! –
tuțat că și eu am murit.
ăzut propria-mi înmormântare.
irele sunt pline.
îngropat în vulcan.
că de aceea din trupul meu
lavă. Ba nu,
lut. Iată ce formă
avea sângele,
e scrisă biografia mea.
it în urmă cu douăzeci sau
zeci de secole etc.
iri despre mine scrisese
et ironic din Balcani
me de mare la genul masculin.
i alt bărbat de la Dunăre
helari la amândoi ochii
iri în clipa aceea.
tul meu, nu sângele,
tră în urcior. Și respiră
venele tăiate.

anislav prelevic

Viata arzând ca jarul

mânești vuind și murmuri
unza cântătoare a trunchiului tău
tat de mâna lui Brâncuși
a de voci de taină.

ști o viață arzând ca jarul
ii adevărate și nu una
să-l stingă fatal.

tate au doar urmele
ată spre înalțuri,
ele cuvintelor scrise cu sânge
st-au viață demult-demult.

i să fii masa la care scrii,
albă, însăși pana,
incitantei iluminări.
uciumul acela care naște cuvinte, cuvântul
i și sensul acestuia,
-i dedesubtul murmurului tău șoptit.

oa ignjatovic, rko petrovic

întul în față călătorește
i Sorescu pe scoarța anilor săi
iova nu e nici în vis
rea albă îl alină –

nojițe, liturghier.

tomislav mijovic

Insemnări din Gamizgrad

Printre aceste ziduri puternice
de apărare și rătăcirii
poate cauți și tu prețioasele rămășițe
ale marilor pustiiri
sau poate ești aici din simplă curiozitate
sau poate că iarăși te întâlnești
cu sine
pentru a cine știe câta oară.

Aici la cetate nu poți ajunge pe scurtătură
Drumul până aici este extrem de lung
și ocultat
te apropie te depărtează
în același timp
încât nu știi niciodată
dacă ai sosit
sau de-abia plecaseși
Dar poți intra
chiar dacă n-ai ajuns
Nu trebuie decât să mergi înainte

Cu privirea ațintită acum ca și altădată
prin poarta estică
larg deschisă (forțată)
spre necuprins
de parcă ai mai fost
în locul acesta
șovăielnic ca un pribeag
și nehotărât: încotro
cu teamă și cu-n gol în inimă
ori poate cu patos și exaltat
înainte de a lua calea
pierzaniei și a neînținerii

Vezi tu oare aici
ceea ce alții nu văd
ceea ce nici măcar nu e de bănuț
sau te-ai însingurat prea tare
plecând în afara lumii
în afara ta
Și care-i bucuria sufletului tău
câtă vreme ei aduc să-ți arate
o cupă verzuie de sticlă
recent dezgropată
în care lumina spumoasă
face iarăși ape
și-o face să fie plină

vlasta mladenovic

Ochiul lui Marin

1.
Imaginea este ceea ce ne leagă
și văd că dracu-și
înhamă calul, minune vie,
aparatul.

2.
Ne-am întâlnit mai apoi
la mine, la Galerie.
El, clasicul poeziei dacice,
eu, dialectician al Moesiei,
și trimis tribal.
Mi-a înțeles materialele
dificultățile culturale,
a luat hârtia și creionul
și-ncepu să-mi contureze
trăsăturile frunții, ale chipului abrupt.
Dar eu cu ce m-am ales
de pe urma prețioasei lucrări?
Nu e de vânzare.

3.
Trenul de
pe urmele tale, rămâne tot mai mult
în urmă. Gândirea ta-i
mereu mai rapidă.
Arta scisului reprezintă
secretul. Avantajul tău e unul
semnificativ. Dar ce s-a-ntâmplat
cu Zenon, bătrânul,
voiam să te întreb, înainte

de-a fi și eu bătrân.

stanoje radulovic

Omul din Oltenia celestă

Se-apropie de mine un om
ale cărui gânduri plutesc peste pământuri.
El vine cu mersul său vechi și bine știut
din cerul senin al Olteniei.

În vorbele sale

pământul mi se pare
cu mult mai mic
decât gândul omului
ștrăluminat de cer
În vorbele sale
văd casa albă
în care m-am născut
cu o fereastră îngustă
aceasta fiind cerul meu de acasă...

În vorbele sale

eu văd tinerețea
și bătrânețea o văd.
O viață de om.
Pe care o dezleg.

dragojlob firulovic

Sorescu, Soarescu

Acceptă-mă Sorescu
acceptă-mă Soarescu
ca pe-un cal
nepotcovit
călărit de-un soare
călăreț
ca pe-un o soră și-un frate
aț aceleiași soare
căci tu ești leagănul
căzut
de pe pământ în ceruri
acolo unde creierul dispare
nu rămân decât inimile
care nu mai bat

adam puslojic

Casa lui Marin

„Lumea vrea proză și eu înaintez cu poezia“

Care-i casa lui Marin?
Ați văzut pe undeva casa lui Marin?
Nu! Nu se poate, domnule: noi n-avem
așa ceva pe-aici. Ar fi una,
dar mai la vale, în satul de colo,
de după satul nostru. Poate vreți
să merg și eu cu voi,
să o căutăm acolo, așa
să o căutăm acolo, așa
cum spuneam. Poate chiar
găsim noi una. Poate, dar
n-aș crede.

Și astfel... tot margând din sat
în sat din oraș în oraș,
dintr-un ținut în alt ținut,
dintr-o țară în altă țară, dintr-o lume
în altă lume, dintr-un univers în alt univers,
ajunserăm de partea cealaltă...
acolo.

Azi așa, mâine așa.
Așa o viață, așa o moarte... iar de ajuns
n-ajunserăm la ea, la casa
lui Marin. Casa lui Marin (așa spun oamenii)
există... dar mai la deal, undeva
mai la vale, acolo – departe, undeva
în spatele a ceea ce poate fi văzut de fapt.

Ea este acolo
unde nu-i.

Am ajuns!

irina nechit

Te-am fi mințit atât de frumos

Lasă-ți la mine tristețile
am să le păstrez cât timp vei lipsi
din orașul verde.
Aici oamenii mint că trăiesc rău
mint că nu știu ce au de făcut
mint că li se ascunde mereu adevărul.

Nu se putea să mai rămâi cu noi –
te-am fi mințit atât de frumos
încât ne-ai fi mărturisit într-o zi
că aici ai fi vrut să mori.

Crede-mă, nici o bucată de pământ
oricât de verde și înfloritoare
nu merită să fii îngropat în ea.

Lumina ce se clatină în tine
ca vinul auriu în amforă
ți-arată drumul spre inima luminii.

Lasă-ți la mine tristețile
voi avea grijă de ele pentru că
mai țin legătura cu oamenii chinuiți
cu cei care nu mint că li s-au tăiat aripile.
Nu-ți întoarce capul înapoi
pleacă astăzi căci mâine
va fi târziu.

Lumea călătoare

Lumea care este
știe să zboare prin lumea ce atârână
deasupra lumii unde am venit pe lume
și unde mă rog să rămân
după te voi pleca.

Uneori îmi strecor lumea în plicuri
o trimit celor care o așteaptă îmbătrânind
o las să se împrăstie ca polenul în zile cu
vânt
să-și piardă urma pe vechi orbite
să intre în alte vieți.

mi duc lumea prin lume
să vadă alte fețe alte lumi
să aprindă alte lumânări
pentru aceeași vie
pentru aceeași morți

Vu rămâne vântul

Va înflori pentru prima dată planta de
cameră
pe care o crezusem moartă.
Se vor lărgi spațiile
stelele se vor stafidi.

/inul ne va arăta imortalitatea
nainte de a ne răpune
ocile se vor pierde în cețuri
zarnea păsărilor migratoare
va cunoaște focul de armă
rudurile brumate vor cădea în ispită
a nunțile clandestine
se va servi inimă de mireasă.

/om bea, vom mânca ori de câteori
/om simți înghețul.
/om afla numele de botez al celui ce vine
/om uita numele celui ce pleacă.
/ântul va rămâne să smulgă florile de hârtie
a fi o iarnă lungă și bogată în lacrimi.

Jeroglife

Ochii tăi au început să se decoloreze.
Tezi mai bine ploile decât zidurile
și retragi din lumină tâmpile.
Covarășul meu de drum a fost gândul la tine
am odihnit pe o piatră încrustată cu

ieroglife
le-am lăsat neatrinse necitite neliniștite.
Am vrut să văd totul cu ochii mei
și i-am purtat atâta timp prin ploii
încât au început să se decoloreze.

El știe

El știe ce mă așteaptă.
Se preface că nu mă recunoaște,
îmi întoarce spatele.
Poate că are o față mai luminoasă decât a
mea,
poate că își ascunde mai bine tristețea.

Ceea ce trebuie să ascund eu
nu poate fi îngropat în pământ, aruncat în
râu

sau învelit cu lînțolii.
Ascund totul în mine,
În mine trăiește mormântul din care
urcă spre ochi tristețea.

Cel care mă urmărește pas cu pas
știe dacă voi ajunge sau nu vreodată
să plâng fericită pe umărul lui.
Eu știu că nicicând
nu-l voi face să vorbească.

Casa intoxicată

Aerul se înroșea.
Pereții se clătinău transpirați.
Cuvintele horcăiau prin unghere.

În casa intoxicată se băteau poezii la
mașină
se trăgea cu verbul în stânga și în dreapta
se copiau reîncarnări vedenii pe curat
se umplea cu țipete prima pagină
se aducea puroi pentru ultima
se dădeau telefoane la spitalul de urgență.

Când totul era trimis la tipar
un deget cobora scara în formă de spirală.
Cei de jos recunoșteau arătătorul care
le pendula sub nas le apăsa buzele.

Din parchet ieșeau ciuperce veninoase.
Pereții își întorceau mucegaiul spre stradă.
Cuvintele intrau în pământ de rușine.

Inundații

Te bucurai de inundații
de peștii care mai ieri atingeau nada
în cea mai adâncă liniște.
O rădăcină pivotantă călătorea pe sub
pământ

ajungea la apele freactice
unde nu pătrund spasmele celor ce se
îneacă.

Ni se depunea în rărunchi o tăcere de cuarț.
Între noi creștea încet Digul.

victor m. ionescu

Septembrie

Unde a migrat, iubito, dragostea ta?
Urma ei abia se mai vede prin ploii...
Statornice-au rămas numai cuvintele
ce sărutau văzduhul dintre noi.

Statornice-au rămas numai mâinile
ce ni se uneau ca două păsări albastre;
îți sărutam filigranul fiecărui deget, sfios,
ferind astfel Planeta de dezastre!

Statornice-au rămas numai frunzele
în nopțile reci, cosite de brumă;
acum tot mai multe se-ascund înăuntrul
copacilor
să frunzărească liniștea din Lună...

Nimic nu va mai fi precum a fost,
pustiu rămâne la plecarea ta
și Septembrie nu mai e corabia fabuloasă
pe a cărei punte ne iubeam cândva.

Septembrie e doar o nostalgie,
plâns îngropat în aburi de cafea...

Cotropiți de ploaie

Alergăm, iubito, printre ei, cei mulți,
alergăm, iubito, alergăm desculți
prin orașul ăsta pus la patru ace,
stropind trecătorii cu cer de băltoace.
Susură lumina pe asfaltul ud,
pașii noștri, umezi, nu se mai aud...
Umbra unui înger – curcubeu pe zare
nu știu: e speranță ori e disperare?
Și alergăm, iubito, alergăm mereu
cotropiți de ploaie și de Dumnezeu...

Flacăra sunt numai, tremurând văpaia
dragostei de Tine. Și Tu ești chiar ploaia!

Sfinx de nisip

Iubita mea bolnavă de albastru
și de poeme care nu s-au scris,
te-aștept pe țărmul ultimului vis,
Sfinx de nisip romantic și sihastru.

Aștept să acostezi în golful serii,
să-ți dăruiesc o clipă înstelată,
voi fi prezent mereu ca niciodată
să te întâmpin cu mireasma verii.

Mirobolante astre din toată Galaxia
ofrandă-ți voi aduce pe fragedul altar
de alge și nisip de chihlimbar
în care-i măcinată Veșnicia...

Blue song (III)

Despre Morgana pot să tac frumos
mai mult de-o veșnicie și ceva,
de când s-a exilat pe-o stinsă stea,
într-un castel de lacrimi. Dureros
cortegii de-amintiri se risipesc
într-un cumplit blestem de neuitare
și ea, înveșmântată-n disperare
– trup de pământ cu suflet îngeresc –
sub ploaia unor frunze fără nume
își poartă crucea vieții ca o rană...

Atât de trist aș fi fără Morgana
că sufletul mi-ar pribegi în lume...

Bolnavi de doi

Dacă știam, dacă știai

ce scurt e drumul pân-la Rai
eram al tău, a mea erai,
te așteptam, mă așteptai,
dacă știam, dacă știai...

Dacă știai, de-aș fi știut
că-mi ești Sfârșit și Început,
că vei fi Raiul meu durut,
te-aș fi răpit cu un sărut
dacă știai, de-aș fi știut...

Nu știm nici unul dintre noi
de ce suntem bolnavi de doi,
cum te sărut, cum te îndoi
gingașă trestie prin ploii
și ce-o mai fi să fie-apoi
nu știm nici unul dintre noi...

Promontoriu

Așteaptă-mă pe țărmul unde
bat amintirile-n uitare
și vraja de sedef a nopții
aprinde stelele-n clătinare...
Veni-vor călăreți de ceață
memoriei să te răpească
dita mea întru cuvinte,
...EPĂMÂNTEANO PĂMÂNTEASCĂ,
ci eu, gândindu-te pe tine
lumină de-nceput de zi
voi aștepta în chip de înger
sfârșitul lumii – când va fi!

migrația cuvintelor

INFORMATICĂ ÎN LIMBA ROMÂNĂ

de MARIANA PLOAE-HANGANU

Țrebuie să spunem că terminologia informatică este în totalitate de proveniență engleză. Există două categorii de termeni utilizați în domeniul informaticii în țara noastră. O primă grupă este aceea care cuprinde termeni de tipul: **hartă** (engl. **map**), **memorie** (engl. **storage, memory**), **cuvinte cheie** (engl. **keyword**), **multiprocesare** (engl. **multiprocessing**), **timp real** (engl. **real time**), **sistem de operare** (engl. **operating system**) etc. Termenii românești sunt traduceri corecte ai termenilor englezești corespunzători. Această categorie este, din păcate, restrânsă. Cea mai numeroasă categorie de termeni pe care informaticienii și utilizatorii o folosesc în limba română este aceea care cuprinde termeni ca: **joystick**, **highlighting**, **buffer**, **mouse**, **brightening**, **browsing**, **spreadsheet**, **hard copy**, etc., deci sunt utilizați termeni englezești exact ca în limba de origine, atât în scriere cât și în pronunțare. Acestea sunt principalele categorii. În afara acestora mai există categoria, mai puțin numeroasă, a termenilor traduși parțial, de tipul: **componentă hard** pentru engl. **hardware**, **componentă soft** pentru engl. **software**, sau categoria termenilor formați prin abrevierea termenilor englezești: ROM pentru engl. **read only memory** sau DBMS pentru engl. **data management system** etc.

Așadar un vocabular puțin uniform și fără să aparțină în totalitate limbii române.

Fără să ne pronunțăm împotriva împrumuturilor (par acceptabile chiar cuvinte ca **a reseta** din engl. **to reset**) dorim doar să amintim că este posibil, acolo unde specialiștii în informatică de la noi spun că nu, să se creeze un vocabular de informatică cu termeni în limba autohtonă.

Pătrunderea masivă a termenilor englezești în informatică s-a întâmplat și în alte țări. Împotriva acestora s-a constituit în Franța, în 1970, Comisia Ministerială de Terminologie în Informatică pe

ÎN AȘTEPTAREA SINTEZEI

de VASILE SPIRIDON

Magda Cârnci reunește în culegerea **Arta anilor 80. Texte despre Postmodernism** (Editura Litera, 1996) articole și studii despre problematica teoretică și stilistică a amplei paradigme estetice care a polarizat multă vreme atenția majorității comentatorilor precum și despre starea de spirit și tipul de argumentație proprii artistului postmodernist, sfâșiat între nostalgie și utopie. Punctul de plecare rezidă în căutarea și explicarea relației existente între spiritul timpului și apariția ultimelor concepte ideologice și culturale (mai ales în țările din sud-estul Europei, unde sistemul politic restrictiv a încercat să îngreudească democrația estetică specific postmodernistă) și în întrebarea dacă postmodernismul este o etapă finală a modernismului sau o critică a lui concomitentă cu debutul unei noi episteme.

Este definit pe cale euristică un concept al cărui înțeles axiologic îl depășește pe acela cultural și ideologic, teza susținută fiind aceea că nu atât factorii politico-economici cât socio-culturali și mai ales psihologici ai unui specific «orizont de

așteptare» în țările estice au făcut ca rolul subversiv al postmodernismului să coincidă cu etapa crepusculară a comunismului. Condițiile politice vitrege i-au împins pe optzeciști spre poziții sociale ostracizante. Însă ele (și condițiile, și pozițiile) au avut drept efect benefic puțința de a proba, la adăpostul izolării, veritabile experimente existențiale și creatoare. Scurte recapitulări a dezbaterii în jurul postmodernismului la noi, lămuritoare în privința faptelor artistice și ideologice petrecute în deceniul anterior, îi urmează concluzia că au fost angrenate în dispută poziții conceptuale și estetice diverse și interese ideologice divergente.

După ce pune în discuție paradigmele, imaginarul și instrumentarul tipurilor de discurs vizual modernist și postmodernist (sete de real – sete de limbaj, prohibiționism vizual-defulare figurală), autoarea se întreabă (și sunt multe semne de întrebare puse la sfârșitul frazelor, de-a lungul culegerii) dacă trebuie să optăm neapărat între definiții contrare, iar răspunsul este că postmodernismul reprezintă o reinterpretare metacritică a artei contemporane ce implică o necesară complementaritate a alternativelor și că este greu de aflat proporția existentă între emoția colectivă subconștientă, proiecția teoretică retroactivă și constructul cultural generaționist. Ideea că experiența artistică a secolului al XX-lea pare să spună că totul a fost raționalizat și instrumentalizat din inventarul mijloacelor de expresie ale imaginii a determinat-o pe Magda Cârnci să se oprească la o estetică a intervalului în artele plastice, la trăsăturile comune curentelor vizuale, la ce susțin explicit și implicit poeziile lor. Concluzia este că spectacular constituie o stare de fapt și de spirit a mentalului și autenticității de azi, când există totuși impresia de stază și de lipsă a perspectivei unitare, în ciuda opulenței de suprafață.

Se schematizează problematica postmodernistă din critica plastică și din artele vizuale, unde s-au observat deja două tendințe: una «realistă» (conglomerat de stiluri și de limbaj pentru comunicare de masă) și alta «formalistă» (purism estetic elitist de tip modernist, care intenționează să impună norme imaginii pentru ca aceasta să iasă din prezentul impas). Criticul vorbește despre tipuri de acțiuni complementare asupra modernismului; o tehnică «negativă» (subversivă) și una «pozitivă» (purificatoare) cele două moduri ale artisticității postmoderniste fiind numite «parodia» și «ortodoxia», ultima direcție, «neo-bizantină» (reformularea limbajului vizual întemeiat pe metafizica ortodoxă), fiind plasată de Magda Cârnci în cadrul orientării postmoderne «revivaliste». Acest patos neoexpresionist (care nu prelucrează, suntem avertizați, ecouri târzii din expresionismul german, ci caută să regăsească articulațiile vizuale ale unei permanențe culturale naționale), caracterizează starea de spirit și mentalitatea asupra realității și vizualului mai noilor artiști plastici.

Pentru a configura schimbarea de semn iconic, autoarea utilizează regula inversării simetrice față de matricea plastică modernistă și pune în evidență noua mitologie a cotidianului, cu predilecție pentru gestica patetică, pentru cromatism crud și pentru distorsiuni supradimensionate. După ce caracterizează artele vizuale de tip postmodernist și trece în revistă poezici plastice românești, Magda Cârnci face un paralelism generaționist (fără a găsi alianțe directe) cu paradigma literară optzecistă (textualism și intertextualitate în proză, narativism și simultaneism în poezie, biografism și ironie în critică). Apariția culegerii **Arta anilor 80. Texte despre postmodernism** este binevenită, prin latura sa eseistică, într-un moment în care suntem în așteptarea unor sinteze românești despre curentul pus în discuție, după ce, la un Colocviu internațional, desfășurat la Stuttgart, în 1991, specialiștii au constatat declinul acestei episteme.

Panorama literaturii tomitane de la Ovidius la Costel Novac

SFÂRȘIT DE CAMPIONAT LA YACHTING CLUB

de DAN-SILVIU BOERESCU

Niciodată marea nu fu mai frumoasă sufletului nostru bucuros de „fructe“: midii (avortate de scoică în cazanul cu apă încinsă, tăvălite prin ou și pesmet, oferite apoi pané împreună cu mujdei și ketch up – lipsea doar o linguriță, numai una, de maioneză), calamar (tot versiune pané, cu aceleași „dresuri“ evocate anterior), surimii (tentacule de caracatiță, cu ireale dungulițe roz longitudinale) și muslito (deliciosul miez de carne albă, virginală, al unui crab exotic). Lucrul la legendă începuse demult, când însuși amfitrionul nostru de la YACHTING CLUB, naigator și bibliofil de rasă – Ioan Popișteanu –, a prins cu mâna lui toate aceste delicatose marine într-o ladă din care gheața încă nu se topise, abandonată de o navă sub pavilion panamez sau liberian, gata să eșueze după ce fusese prinsă în vârtejul unei furtuni iscate din te miri ce de necruțătoarea Pontos Axeinos, ce tocmai aflase că revista TOMIS are oaspeți la masă...

1. **LISTA LUI ȘLAPAC.** Spre deosebire de alte recompense literare asemănătoare, premiile revistei TOMIS și ale Filialei Uniunii Scriitorilor din Constanța nu se acordă în exclusivitate autorilor care se bronzează 12 luni pe an pe litoral. Desigur, băștinașii au prioritate, ei fiind secondati de scriitorii cu rădăcini dobrogene, însă nu sunt ignorați nici „stranierii“. Anul acesta, garnitura de internaționali a fost una numeroasă, dovadă că legea Bosman se aplică și în campionatul livresc al Dobrogei. Căpitan ne jucător al squadrei poate fi considerat criticul și eseistul Liviu Petrescu, distins aici pentru opul său teoretic dedicat post-modernismului, dar reținut la Cluj de o mai veche accidentare, care-l obligă să stea pe tușă până în retur. Selecționerul Șlapac (id est președintele juriului) nu s-a mulțumit numai cu acest Gullit de Napoca și a mai apelat la serviciile unui veteran brașovean, Alexandru Mușina, și el minat de felurite boli și suferințe, dar recalificat la locul de muncă poetic în nobila artă de eseist-natrișter (premiu pentru... DEBUT în eseu, pentru cercetarea sa asupra pattern-urilor poeziei contemporane). În fine, grosul – valid – al lotului l-a dat Poli Timișoara, antrenorul Dembrovski dispensându-se pentru o etapă de serviciile a nu mai puțin de patru jucători în mare formă. Este vorba de tripleta de laborioși compusă din experimentații Vighi și Marineasa I (sosii de lui Vlaicu și Rotariu I), plus debutantul Șămânță II (fratele mai cunoscutului Marcel Șămânță). Cei trei au împărțit premiul pentru carte-document, acordat pentru **Deportarea în Bărăgan**, volum în care grotescul istoriei se îmbină natural și subtil cu schemele abia întrezărite ale prozei. O altă „debutantă“ (în roman) de lux dusă de pe Bega este Rodica Draghinescu, recent transferată în lotul A.S. București, în urma prestației sale de senzație pe firul de alianjen de pe care s-au prăbușit nu puține

pahiderme, ieri în Timișoara – azi în toată țara (**Distanța dintre un bărbat îmbrăcat și o femeie așa cum e**).

2. **RECUPERAREA JUNIORILOR DE ALTĂDATĂ.** Ajutat de secunzii Ovidiu Dunăreanu (sufletul bonom al oricărui desfrâu gastronomic la malul mării, nu doar la Yachting Club, ci și la „On Plonge“) și Cristina Tamaș (expertă în **Anotimpurile Mariei**), coach-ul Șlapac a rechemat la sânul echipei doi dintre fiii ei risipitori: prozatorul Cristian Teodorescu (afirmat la Cimentul Medgidia, azi în lot la Athletic Club Manolescu) și poetul Bogdan Ghiu (responsabil cu **Arta consumului** la F.C. Dilema, cea condusă de un director tehnic mai tare ca Halagian). Dacă s-ar mai întoarce la Constanța Hagi și Denis Șerban, am putea striga în premieră absolută: „Faceți loc, faceți loc!/ Farul e pe primul loc.

3. **CEI CARE N-AU TRĂDAT NICIODATĂ CULORILE CLUBULUI** au fost și ei răsplătiți pe măsură. În primul rând, „greii“ echipei: Costel Novac, acest Costică Ștefănescu al Constanței literare, cel care a dat Tomisului (ca revistă și

grupare de scriitori) un lunar de tradiție, un sediu de lux (în vila foștilor prim-secretari ai Constanței – și eu am putut astfel folosi garnitura de baie a lui Ion Marina, și eu am putut respira cu aviditate aerul sărat de pe balconul lui Vasile Vâlcu) și, nu în ultimul rând, un roman pentru istoria autohtonă a post-modernismului – **Punctul mort** (publicat la Ex Ponto de același inspirat Ioan Popișteanu, editor de curând și al altei cărți-eveniment, **Calendarul meu de Radu Gyr**). Novac a făcut însă echipă dintotdeauna cu Nicolae Motoc, distins și el pentru volumul său de **Fragilități** (comentat cu pertinentă în aceste pagini de criticul Gabriel Rusu, și el trecut pe la școala Tomisului). Au fost promovați în „echipa mare“ și doi debutanți întârziți: criticul Nicolae Rotund și poetul Sorin Roșca, autori de la care se așteaptă mult în continuare.

4. **ULTIMELE ACHIZIȚII.** O inspirată decizie a conducerii tehnice a constituit-o cooptarea în lotul premianților a debutantului tulcean Ștefan Caraman (**Suflet de rocker**), cel mai promițător (singurul) scriitor din Deltă, viitorul meu partener de pescuit. O neîmplinire a selecționarilor rămâne însă ratarea transferului la grilă a celui mai evident talent poetic local – Iulia Pană (a cărei **Imagine simplă** a avut efect la București – unde a fost publicată în condiții de lux de Doina Uricariu și la Sighet – unde a fost distinsă la Festivalul de la „Kilometrul zero al poeziei europene“). I-a fost dat Iuliei Pană să nu poată triumfa tocmai la ea acasă, fiindu-i preferate mai mult surprinzător Diana Zlate (cu calități cel mult de majorete) și „Rhea“ Gălbenușă (lipsită până și de aceste atribute). Se pare că, în urma acestei inapetențe a forurilor locale, frații Becali umblă s-o transfere pe Iulia Pană, alături de Axinciuc și Ștefan Nanu, la un club din București.

5. **CROAZIERA REÎNCEPE ÎN ANU**. Multe ar mai fi de povestit despre această aventură tomitană în care am fost angrenați literar de Costel Novac și culinar de Ioan Popișteanu. Ar mai fi de amintit ospitalitatea lui Ananie „Oni“ Gagniuc, vajnicul și hâtrul comandor de la Cercul Militar. N-ar trebui omisă nici odiseea drumului înapoi la hotelul BTT în compania lui Daniel Vighi și Viorel Marineasa, pentru care spațiul se dilata sensibil prin lentila unei Galbene de Odobești (ce ignora proximitatea Murfatlarului). Cum să nu amintești, apoi, de poveștile pescărești ale lui Vighi, apt oricând de a teoretiza prinderea unui somn de Mureș cu ajutorul

unui boboc de rață? Sau cursul practic despre guvizi susținut de conferențiarul Dunăreanu?... Au rămas atâtea virtualități de explorat în golful de la Yachting Club, încât, desigur, croaziera va reîncepe la anul când, înarmați cu lansete, mulinete și apetit de fructe marine, vom descinde din nou la Tomis, printre „geții cei barbari“ și operele lor plutitoare, ca într-o proză de John Barth rescrisă de Novac.

Numar ilustrat cu reproduceri după lucrări ale artistului Adrian Stoenica

Cum să împart, Doamne, Moldova și prea dulce Bucovina?*

ISTORIA CRITICĂ A LIRISMULUI BUCOVINEAN

de GEO VASILE

Prezidată de mesianicul mit eminescian al Bucovinei („de-a pururi o durere pentru noi“), antologia poezilor născuți sau climatizați în zonă, alcătuită de Adrian Dinu Rachieru, este un eveniment de istorie și critică terară. Lucrare ce impune prin probitate lăunțică și veritabilă vocație recuperatoare, *Poeți din Bucovina* este de fapt o amplă, tașantă istorie literară a românismului*, ocumentat prin creații și destine poetice ce n-au tcatat să confirme faima și spiritul locului, geniul etelar al poeziei naționale. S-a scris poezie eîntrerupt, n-a existat așadar soluție de ontinuitate în domeniul literelor, inclusiv din 1944 și până în zilele noastre, în ciuda înstrăinării, Bucovina istorică, a mai mult de jumătate din aprafața sa. Frunțații de azi ai românismului în ucovina sovieto-ucrainizată, se află în plină ezistență culturală și morală, împotriva ehizofreniei și mankurtizării întreținute de ficialități. Antologia lui Adrian Dinu Rachieru eusește să fie cea mai cuprinzătoare și obiectivă arte pentru „minte, inimă și literatură“ a acestei miraculoase și tragice zone creative românești. Înirea cu Țara-mamă pe deasupra veacului și estrictiei geopolitice într-un singur trup și spirit, învârșită de acest monumental florilegiu, avea să onstituie punctul maxim de referință al egitimității românești în Bucovina istorică, și deci în fel de evanghelie sui-generis pentru făclierii de stăzi ai românismului de la Cernăuți. 80 de voci oetice, 80 de poeți, legați prin locul nașterii sau ucerii, de Bucovina istorică sunt convocati să teste pe parcursul a 75 de ani continuitatea inflexibilă a lirismului arborosean, a „goticului ucovinean“, ridicat la cota maximei trăiri omânești de gruparea ICONAR din anii '30.

rele acestei fecunde oferte poetice și unurale, interbeliciei Mircea Streinul, George rnuir, George Voevidca, continuă să rămână ecunoscuți marelui public, opera lor poetică și de nimatori culturali urmând a fi reeditată și econsiderată. Istoricul literar nu uită să includă rin ample articole și analize aplicate nume ca ulian Vesper, Paul Celan, Alfred Margul Sperber, ose Ausländer, alături de care, în spiritul luitoarei continuități bucovinene, antologia registrează la zi nume ca A. Suceveanu, Ilie T. egreă, Elena Ștefoi, C. Ștefuriuc, Matei Vișniec. omind de la antologii interbelice, devenite rarități ibliografice și mobilizând un material critic euvistic și istoric dezarmant, elegantissima carte a ni A.D. Rachieru rămâne una vie, provocatoare și hiar polemică, reformulând, lansând noi ipoteze e istorie literară, amendând opinii comode sau ur și simplu dogmatice. Referindu-se de pildă la stetica grupării ICONAR, superinformatul critic rie: „Acest patos panteist indică nu doar o ermanență a morții, ci mai ales o bucurie a ei, o oluptate obsesivă, împreunându-se în delta reației cu arta și iubirea“. Dumnezeu vorbește rin noi, crede Streinul, și conceperea „peste fire sufletului“ lămurește, cred, clāmata discreditare literarului în fața viețuirii, care oferă șansa isului, a copilăriei, „depășirea condiției umane rin poezie și, bineînțeles, ideea sacrificiului prin reație. Și, pomind de aici, a idenificării prin ioarte“. Bucovinenii din patru zări își dau întâlnire i ordinea alfabetică a numelui în această Istorie-icționar liric, inclusiv cei acimatizați sau doptați în zonă; sigur, noi am fi preferat o înduire axiologică sau cel puțin una cronologică. pțiunea lui A.D. Rachierului se pare cea mai

puțin riscantă, ceea ce nu știrbește cu nimic valoarea uriașului efort al rafinatului cărturar, istoric și critic literar ce reușește să argumenteze, prin multe texte inedite pentru noile generații, că acest patrimoniu liric nu are nevoie de îngăduință sau caritate din punct de vedere al sincronizării valorice.

Cele 540 de pagini ale frumoasei cărți oferă o covârșitoare cantitate de informație literar-culturală, susținută de câteva sute de poeme, exponențiale pentru fiecare din cei 80 de poeți al căror destin se leagă într-un fel sau altul de Bucovina dintre Câmpulung Moldovenesc și Cernăuți. O fotografie și câte un vers-efigie însoțesc fișa critică a fiecărui poet, înseriat în contextul, țesutul și iconomia istoriei literare naționale. Placenta bucovineană a funcționat nedezmintit în cazul, să zicem, Rosei Ausländer (Cernăuți 1907 – Düsseldorf 1988), considerată una din marile poete de limbă germană ale veacului: „Ce mai zuruia prundișu-n Prut/ încrustând vreme/nice izvoare/ în tălpile noastre/ Pe oglinda apei puneam narcise/ pe noi înșine ținându-ne-n brațe/ Nopti învelite cu vânt/ Patul năpădit de pești/ Peștele de aur al lunii“ (...). O definiție mitologică a Bucovinei o dă aceeași poetă de obârșie ebraică. „Ținut ce m-a întruchipat/ cu brațe de ape/ plete de păduri/ culmi cu afine/ de miere neagră/ Cântări înfrăițe/ în patru graiuri/ sub dezbinat vreme“ (...)

Universitarul cernăuțean Grigore C. Bostan (n. 1941) obține bune rezultate din depozitiile sincerității și scenariile confesiunii închegate în metafore: „Cine oare/ din această lume oarbă/ ar putea să despice în două/ lacrima/ pe care o țin ascunsă/ în cetina unei gene/ astăzi/ mai strâns decât ieri?...“. Paul Celan (Cernăuți 1920 – Paris 1970), poetul marcat definitiv de deportarea părinților săi dincolo de Bug, va deveni reputatul „liric european ivit în cosmopolita și fertila Bucovină“. (...) Un poet pe nedrept uitat este Traian Chelariu (1906-1966), căruia A.D. Rachieru îi recunoaște „rafinamentul clasicist“ și luciditatea modernistă, mai puțin agreată de „iconari“. Fără să-i neglijeze pe poligrafi și animatori, istoricul literar se oprește mai abitir la nume ca Teofil Dumbrăveanu și plachetele sale cernăuțene, cultivator al mitologiei folclorice cu întregul său cortegiu de peisaje diafan atemporale, Ștefan Hostiuc, aflat între „teorie și reverie“. Nicolae Labiș, „eternul adolescent“, Vasile Levitchi (n. 1921), „un antrenor spiritual“, dascălul celor ce duc astăzi cruciada românismului, Modest Morariu (1929-1988), „scriitorul total“, George Nimigeanu, sedus de dedublarea și de saltul „la trapezul iubiei“, Vasile Pânzariu (Burdujeni, 1930) poetul fascinat de „arhivele memoriei“, în fapt ale dublei sale detenții (în anii '50 și în 1972) ș.a.m.d. Extraordinare prin autenticitatea documentară dar și prin vibrația elegiacă ni se par multe versuri semnate de universitarul Ion Popescu Sireteanu: „Tălhari știuți și neștiuți/ În miez de noapte se strecoară/ În cimitir la Cernăuți/ Și morții mor a doua oară.../ Tălhari de gropi și oseminte./ Urmând stăpânii lor știuți/ S-adună hoții la morminte/ În cimitir la Cernăuți/ Și hohotesc în nopți târzii./ Căci ne scot oasele afară./ Să nu rămână mărturie/ Că Bucovina ne-o furară!“

De foarte exacte diagnoze critice au parte poeți foarte cunoscuți, sau lideri ai noilor promoții ca de pildă Laurențiu Cârșean, Clement Liviu-Dorin, Ion Cozmei, ce se dorește strănepot al lui

Eminescu prin obârșia sa în Călineștii lui Cuparencu, oricum „remorcherul puternic al mișcării poetice sucevene“, Nichita Danilov („un psalmist expresionist“), Lorin Fortuna, la îndemnul căruia s-a alcătuit antologia de față, universitarul Stelian Gruia, „un vitalist elegiac“, trecut spre cele eterne în această toamnă la doar 63 de ani, Dragoș Vicol, Dumitru Grinciuc (1933-1964), mentorul poezilor Zegrea și Tărățeanu, C. Hrehor. Să ne oprim, spre desfătarea cititorului, la un superb poem al ultimului numit, intitulat „Ninsori la Sucevița“: „Doamne./ cred că în cer tatăl tău/ iarăși îți pregătește crucea/ căci această albă clătinare/ nu-i decât rumegeușul sărind din rindea/ căruia noi ne-am deprins a-i zice/ ninsoare!“; Carmela Leontă este o „Fedră romantică“; Ilie Motrescu (1942-1969), „poetul-mire“, născut în Crasna-Putnei, jud. Storjonei, ar fi repetat pentru „cealaltă“ Bucovină destinul lui Labiș; poetizează ideal „între semicerculii aproape filozofale/ ale obiceiurilor întrupate-n fragi“, Lucia Olaru Nenati, a cărei baladă de iubire „Uitam să mă trezesc în zori“ excelează prin erotice eufonii. Nicolae Prelipceanu, aflat în plină schimbare de viteză existențială, este prezent cu deja celebrul *Autoportret*: „Stau în restaurant/ și mestec aceeași gumă/ de anul trecut/ și mă uit afară/ cu un ochi închis/ prin fața căruia trec/ cenușii/ toți ai mei/ rude și prieteni/ și necunoscuți/ și mai ales eu însumi/ în zeci și sute de exemplare/ îndemnându-i să se grăbească“. Mihai Prepelită, cel arestat la 15 ani și apoi expulzat în 1977 din Bălți, are experiența terifiantă a gulagului sovietic. Din 1994 este cetățean român. Din a sa *Ars poetica* spicium această semnificativă anatemă: „unele rânduri de poezie au barbă sură/ altele umerii striviți de ușile KGB-ului/ altele au unghiile smulse din rădăcină/ în ultima vreme de prea multă scriitură/ îmi puroiază degetele de la mâna dreaptă (...).“

Evlavioase dar exacte pagini îi sunt dedicate faimosului Proto, calificat „un boem atipic“, insomniacul ce declara: „Și prind sticleți cu vâlul de mireasă al mării...“ Din masiva antologie nu lipsesc textele Corneliiei Maria Savu, autoarea „Aventurilor fără anestezie“ și răsfațata unor mari critici, ale lui Nicolae Spătaru, „haiducul“ din ținutul Herței, ale lui Horațiu Stamin, acest delirant fără iuzii: Arcadie Suceveanu duce voința de sincronizare a „iconarilor“ la cotele cele mai înalte, dovadă stând excepționalele poeme „Viziuni la Cernăuți“, „Miel pascal“ ș.a Referințe algebrice face A.D. Rachieru la „jubilația sarcastică“ a Elenei Ștefoi, la făptura de fum a etern feciorelnicului Constantin Ștefuriuc (1946-1994), din poezia căruia cităm acest sublim catren: „Când eram băiat subțire căutam cuiburi de fete./ Sângele îmi da cu pumnul și purtam aprinse plete/ Când eram băiat subțire am iubit, în nori, o fată./ Doamne, cum plânceam ca proștii, tânăr mai eram odată“. Despre Viola Vancea se arată cum poeta face uz de „stratagama teatralizării“, în timp ce Matei Vișniec, „un bucovinean la Paris“ calcă mai ales prin teatru pe urmele lui Eugen Ionescu. În linia lui George Voevidca (1893-1962), întâistătorul mesianismului eminescian în Bucovina, „țară a Crucii“, poetizează Vasile Tărățeanu, acest „Don Quijote de la Sinăuți“, dar și mai tânărul său consătean, Ilie Tudor Zegrea (n. 1949). În sprijinul recunoașterii acestuia drept unul din pilonii modernității liricii bucovinene, „cea mai împlinită voce lirică“ din nordul istoric al României, cităm toate cele 5 poeme antologate și mai ales 4 versuri din „sfârșit de veac la Cernăuți“: „Pe ziduri mai vechi varul cu Inchiziția-n sânge/ Vără punnii în gura istoriei, până la cot./ Dar în cimitir dimineața pe cruci se răsfrânge/ Lumina unei hărți a bătrânului Herodot“.

* Adrian Dinu Rachieru *Poeți din Bucovina*. Ed. Helicon, Timișoara, 1996. 544 p. Volum apărut sub egida Uniunii Românilor Bucovineni, cu sprijinul Fundației Culturale a Bucovinei

NUMAI CONSTRÂNGEREA ELIBEREAZĂ

de MARINA SPALAS

„O rugăciune de prisos” de George Astalos la Naționalul „Vasile Alecsandri” din Iași

Un monolog este o șansă unică pentru un actor/actriță – de a-și consolida un nume și o carieră pe scenele și în viața teatrală. Sigur că trebuie ca, înainte de toate, spectacolul să fie montat, să i se facă publicitate, să fie văzut de public și de critici. Într-un cuvânt, să intre în circuitul de referință. Am plecat, se înțelege, de la un text de valoare autentică, de la un actor/actriță de talent, și de la o montare competitivă. Și când toate aceste condiții sunt îndeplinite și ecoul nu apare, ce poți să crezi?

Că oamenii nu au timp de teatru, că politica absoarbe tot interesul sau că interese obscure obstrucționează succesul?

„O rugăciune de prisos” de George Astalos, ultima premieră a Teatrului național „Vasile Alecsandri” din Iași, a cunoscut până acum mai multe variante mondiale, un semn cert al valorii literare a textului.

De la premiera mondială din 1989, de la Dortmund, la Theater gruppe Dionysos, a trecut pe la Theatre de Nesle din Paris (regia Octavian Greavu – 1990), pe la Scena Theatre din Washington – 1990, Theatre de l’Université / La Resserre, în 1991 la Bacău la Centrul de Cultură și Artă „George Apostu” (regia Mircea Marin), la Theatre du Forum din Lyon 1992 și la Institutul Francez din București (regia Vasile Nedelcu, 1993).

Montarea de la Iași (regia Ovidiu Lazăr și scenografia Rodica Arghir) se datorează interesului pentru text al actriței Pușa Darie, interpreta rolului Maica Flavia, care aproape l-a impus atenției teatralului. „O rugăciune de prisos” este un monolog dramatic centrat pe paradoxul claustrării liber consimțite (claustrarea ca trambulină a eliberării) în care Maica Flavia, călugăriță pe punctul de a părăsi definitiv mănăstirea, se confruntă cu ea însăși în spațiul

unui conflict interior cu implicații de conștiință” se explică autorul în caietul program.

Conflictul este mai profund însă, pentru că, peste cel datorat descoperirii lipsei de vocație în viața de călugăriță a maicii Flavia, se suprapune acela al unui trăitor creștin/creștină părăsit(ă) de Dumnezeu sau o jumătate de secol în estul Europei și care-i reproșează acest abandon în întregul spectacol. Încât eu cred că abia montările din România i-au oferit lui George Astalos o interpretare fidelă viziunii sale istorice inițiale, închipuită printre rânduri în acest tulburător monolog, de mare densitate ideatică și emoțională. Ca să nu mai spun, civică.

La datele concrete istorico-geografice adecvate acestei interpretări ideale s-a adăugat la Iași nu doar talentul și pasiunea Pușei Darie pentru text, ci mai ales fervoarea ei interioară, care a reușit să tensioneze și să sublimeze până aproape de desăvârșire spectacolul Naționalului.

Colaborarea cu un regizor inteligent și nuanțat, iubitor de dramaturgie românească cum este Ovidiu Lazăr care a organizat și spațiul sonor, cu scenografia rafinată și subtilă Rodica Arghir și, nu în ultimul rând, cu artiștii de la lumini (Aurel Anton și Aurel Gațu) s-a dovedit nu doar benefică, ci după părerea mea, perfectă.

Să sperăm că „O rugăciune de prisos” se va dovedi a fi șansa meritată de o actriță atât de talentată și subtilă ca Pușa Darie.

O apreciere aparte, cu iz de laudă a generozității, discreției și rafinamentului din jocul Tatianeii Ionesei, care într-un rol mut se dovedește o parteneră plină de dramatism în contrapondere necesară existenței spectacolului.

DIRECTORII, SUBVENȚIA ȘI SPONSORIZAREA

de REMUS ANDREI ION

Pe vremea când era doar o vorbă că Ion Caramitru va fi ministrul culturii, majoritatea birocraților din cultură au început să-l acuze, să-i pună în cârcă decizii, destituiri, reduceri de subvenții, privilegii pentru susținătorii personali, anularea și plângerea ideii naționale (în cultură), desființarea ministerului sau, dimpotrivă, îmbibarea lui cu oamenii opoziției. Iar dacă nu va fi ministru, Ministerul Culturii se va muta de fapt la UNITER. Cei mai speriați s-au arătat directorii de teatre, muzee, opere, directorii în general. Caramitru a devenit dintr-o dată o sperietoare a directorilor. Victor Ernest Mașek, înainte să demisioneze de la Nottara, a declarat că „dacă va ajunge ministru cine se spune că va fi, doar două teatre vor mai primi subvenții”. Fănuș Neagu după alegeri nădușea și spunea că asta este sfârșitul lumii. Mihai Ispirescu, adjunctul lui, și-a scos deja afișele la propria-i piesă „Tehnica raiului” pentru care se repetă la Național de aproape doi ani. Se fac calcule, liste peste liste pentru noi directori. La Opera Națională (și) Română (sic!) sunt șase directori, oare câți vor mai rămâne? Și ce se va întâmpla cu celelalte teatre naționale care nu au repertoriu de câțiva ani? Bani pentru atâtea și atâtea festivaluri, subvențiile pentru aniversări și comemorări în seriă de unde vor mai pica?

Reformatorul Caramitru este ministru. În

mapa ministrului sunt deja o grămadă de proteste, cereri, apeluri, propuneri, comunicate semnate de Ion Caramitru, președinte UNITER. Noul ministru trebuie să onoreze acum cererea de altă dată a lui Ion Caramitru: salariile angajaților instituțiilor de spectacole să fie mărite cu 70 la sută. Până acum, noul ministru a susținut că guvernul Ciorbea a promis că va mări subvențiile pentru cultură, adică bugetul culturii, nu îl va micșora. Nu a scos nici o listă neagră cu posibili demși, a anunțat doar că va cere anularea HG 442 și, în consecință, multe posturi din administrația culturală vor fi scoase la concurs. Iar aparatul ministerului poate fi diminuat fie și numai prin pensionarea legală a angajaților de vârstă înaintată. Gabriel Țepelea a anunțat că va impune modificarea legii sponsorizării, așa cum a cerut și noul ministru.

O idee lansată de Andrei Pleșu bănuie prin minister: transformarea ministerului într-un aparat administrativ care să acorde subvențiile în baza unor licitații de proiecte și programe culturale. Adică stimularea performanței, nu a subvențiilor populiste.

Până acum nimeni nu a fost dat afară din M.C., așa cum au pățit cei din conducerea Petromin, de exemplu. Dar cinstit vorbind, merită desființat actualul minister pentru un minut, și refacerea unui minister al culturii.

DESPRE ILEANA PREDESCU LA TRECUT

Ileana Predescu rămâne bunicuța teatrului românesc. După zeci de ani petrecuți pe scenă, Ileana Predescu a ezitat o clipă să joace în ultimele stagioni două roluri de bunicuțe, roluri fără o anvergură cunoscută: bunică din „Woyzeck” în regia lui Tompa Gabor și mai ales Anfissa, doica din „Trei surori” în regia lui Alexandru Darie. În catalogul Festivalului Uniunii Teatrelor din Europa găzduit de Bulandra, Ileana Predescu apare într-o fotografie de-o pagină: Anfissa în mijlocul scenei de scânduri din „Trei surori”, cu brațele ridicate și fața spre cer, înaintea începerii nenorocirilor. Această fotografie care a făcut înconjurul Europei, este o lecție de devotament. În interpretarea Ilenei Predescu, rolul doicii din „Trei surori” a ajuns un rol esențial. La începutul spectacolului Anfissa pregătește casa pentru o nouă zi, stinge candelile, treblăluiește grăbită și vioaie înainte de trezirea stăpânilor. O doică spirt. Prin fiecare pas, prin fiecare gest sau mișcare a capului, Ileana Predescu transmitea o poftă de joc molipsitoare. Iar ochii îi străluceau de plăcere, de bucurie. Ca o bunicuță care își dorea ca toți spectatorii să-i fie nepoți, iar ea nu avea altceva de făcut decât să-i îmbrățișeze cu dragălașenie nesfârșită. Juca un rol mic, dar pentru toată lumea, inclusiv pentru noile vedete tinere ale teatrului. Cred că niciodată nu a fost invidioasă Ileana Predescu și era o fire dragăstoasă. Știi că îi plăcea să zâmbească, fie și numai cu ochii. Și nu-i plăcea să rămână pe scenă „ca la teatru”, vai ce dramă mare: – nu și-a interpretat niciodată un rol astfel. Pentru iubitorii de teatru, pentru oamenii de teatru cu prisosință, rolurile interpretate de Ileana Predescu mai au un nume, care nu va fi uitat niciodată: Ileana Predescu.

1996 - ARHIVE

1997 - «ANUL SCHUBERT»

de GRETE TARTLER

atorită, desigur, modernizării mijloacelor de investigație, 1996 ar putea fi caracterizat anul revenirii la clasice insuficient cunoscute, la comercializarea arhivelor. Pe lângăificarea „de piață” a unor glorii – genul **Luciano Pavarotti for men**, titabil precum vocea marelui cântăreț, se vorbi de o serioasă aducere la lumină de sururi sau benzi de magnetofon uitate, precum și a altor documente până de curând uitate etc. Am evocat deja „CD-izarea” unor sururi de magnetofon cu înregistrări de calitate sovietice, valorând 7,5 miliarde de lei (Rubinstein interpretând Chopin, Oistrakh și Stravinsky, Gilels cu Beethoven, Strawinsky și Prokofiev dirijând propria lor operă...) De asemenea, presa germană a vuit de editarea unor sururi de opere **Meistersinger** a lui Richard Wagner în interpretarea lui Wilhelm Furtwängler la Bayreuth – „pusă la index” în anul în care se petrecuse în 1943... dar și de editarea sururilor lui Rafael Kubelik din 1967, cu orchestra Radio din München, pe care o conducea însuși (neîncrezător în anul în care a performanță). Kubelik a murit în august 1969. N-a mai apucat succesul adus de vechile înregistrări...

Printre noutățile arhivistice ale anului abia încheiat poate fi evocată și prima ediție completă a corespondenței beethoveniene (3 volume 1783-1816 apărute recent la editura Henle din München). Ea dezvăluie un titan „omenesc, prea omenesc” – înjurând copiatorii

de note („Domnul să vă aibă-n pază, lua-v-ar dracu”), plângându-se de sărăcie, temându-se de viitor. Nota dominantă, chiar în anii în care surzenia își începuse necazurile, rămâne umorul. Își numea editorul, pe Sigmund Anton Steiner, „Generalissimus”, își beștelea cumnata, purta „războaie de hârtie” cu urmașii sau slujitorii Mecenilor care una promiteau și alta dădeau, totul într-un ton pe care astăzi l-am numi chiar... „bășcălios”. La comanda arhiducelui Rudolf, care-i cerea de urgență lui Beethoven două marșuri, autorul **Eroice** se distra răspunzând: „Observ că Înălțimea Voastră vrea să testeze efectul muzicii mele și asupra cailor”... apoi promitea să împlinească dorința acestuia „în galop”. De toată frumusețea rămâne o dedicație pentru un lingușitor al anului 1816: „Deși nu regălesc în mine nimic din cele ce-mi puneți în seamă, totuși, întrucât păreți a pune preț pe asta, mă voi semna în acest album – al dumneavoastră preasupus L.v.Beethoven”.

Anul muzical 1997 poartă însă de pe acum o etichetă: va fi anul Schubert. În dimineața lui 1 ianuarie, la 8.30, radioul elvețian DRS a și programat „Jünglingswonne”. La ora 10, la 12, la 17.30 în programele SFB, MDR sau NDR apare numele marelui romantic – „Zi de iarnă”, „Clar de lună”, „Noaptea”. Și așa va continua, la posturile de radio amintite, zi de zi – 365 de zile cu câte 25 de minute consacrate celui care s-a născut la 31 ianuarie 1797 în Viena. Noutatea va fi mediatizarea „moștenirii” sale – peste 1500 de lucrări. Schubert total. Cel care n-a văzut niciodată viața în roz prin renumiții săi ochelari metalici, dispărut din viața reală la numai 31 de ani, va fi acum cântat, studiat și sărbătorit în toată lumea: prin ediții noi de partituri și CD-uri, concerte, cărți, dar mai ales printr-un „Jurnal imaginar” pe care muzicologul Michael Stegmann îl va publica, reunind nu numai mărturiile compozitorului și corespondențelor acestuia, ci și ale tuturor contemporanilor.

lumea literară

TRANSFUG DE ELITĂ

Se mișcă țara dar, îndeosebi, oamenii. Refuzat pe la diverse instituții că, deh, se cunosc strategiile și năravurile celui purtător de palavre și teripurile autorului de la minister, doar și i-a ridicat pe toți în cap, Alexandru Mironov a aterizat (a fost depus) la departamentul pentru relații cu televiziunile noastre reorientate din România. Se simțea, așa, o avută nevoie de sururi extraterestre într-o redacție atât de mică. ● **Postmodernismul românesc** e o direcție care-i interesează pe mulți, uneori prea mult, căci destui sunt pregătiți să-și dea cu părerea. O carte (cărera editorii îi spun revistă) a fost editată de la editura Univers și aceasta se numește „Postmodernismul românesc”. S-a lansat la Uniunea Scriitorilor, Sala Oglinzi, și cu o aplicație au vorbit Magda Cârneci, Mircea Nedelcu și Augustin Ioan. Intenția noastră este ca în acest volumul respectiv să revenim ceva mai târziu, în anul ce vine. ● Faimosul Ion Mironov, transfug de elită din imperiul ceaușist, se timp de 20 de ani a editat cărți de mare succes, a venit și-n România să-și exprime bucuria și bucuria de a-și continua activitatea și a-și consacrat. ● Tot la Sala

Oglinzi a Uniunii Scriitorilor a lansat cartea **Demascarea** scrisă de Grigore Dumitrescu, o tipăritură ce vorbește despre **Fenomenul Pitești**. Au vorbit cu această ocazie Banu Rădulescu, Marius Tupan și editorul. Cu același prilej, a fost prezentată și cârticica pentru copii a Gabrielei Gerota-Varo – **Povestea lui Pic**. ● „Regina Noptii - Cabaretul Eva” s-a lansat tot în același local de care pomeneam mai sus, aducând la microfon pe Ion Rațiu, Barbu Cioculescu și, firește, pe autoarea cărții, Helen O'Brien. ● Într-o concurență cordială cu Uniunea Scriitorilor se află Muzeul Literaturii Române. Și-aici au loc numeroase lansări de carte, mese rotunde, întâlniri de amploare. George Muntean și Ion Drăgoescu au vorbit despre „Cămașa lui Nessos - Bunul Simț” (Andrei Țurcanu) și „Românii de dinainte de Hristos” (Ion Vulpe). ● Tot acolo, în Bulevardul Dacia 12 au fost lansate **Memoriile II** ale lui Nichifor Crainic și revista Memoria, redactor șef Banu Rădulescu.

● Juriul numit pentru selecția manuscriselor trimise la concursul de debut al editurii Univers pe anul 1996 s-a întrunit în următoarea componență: Ileana Mălăncioiu, Denisa

Comănescu, Bogdan Ghiu și Mircea Martin (președinte).

În urma lecturii a peste 100 de texte de poezie, proză și eseistică au fost reținute următoarele titluri ce pot fi considerate **nominalizări**: la poezie: **Cârticică de pus pe foc** de Ioan Buteanu, **Privire de sub teac** de Anton Jurebie. **Nouă poeme** de Radu Alexandru Leluțiu; **O zi ca oricare alta** de Ștefan Drăghici și **Adio și n-am cuvinte** de George Arun; la roman - **Se respinge** de Radu Georgescu; **Îngeri de zapadă** de Florica Elena Lorinț, **Alexandru** de Ion Manolescu, **Oul de smaragd** de Alais Or și **Alb** de Adela Apostol; la eseu: **Ultima modernitate libertatea** de Caius Dobrescu.

La capătul a două ședințe de dezbateri care au avut loc marți, 17 decembrie a.c. și miercuri: 18 decembrie a.c. juriul a decis acordarea următoarelor premii:

Pentru **poezie**: George Arun cu vol. **Adio și n-am cuvinte**.

Premiul constă în 500.000 lei și publicarea volumului.

Pentru **roman**: Ion Manolescu – romanul **Alexandru**.

Premiul constă în 1.000.000 lei și publicarea volumului

Pentru **eseu** - Caius Dobrescu - **Ultima modernitate libertatea**.

Pentru **artelor și culturii**.

Premiul constă în 750.000 lei și publicarea volumului.

zalagahu

Între calul mongolez și cetățeanul mongolez există o relație profundă. Termenul popular de naționalitate mongolă poate fi echivalat cu acela al unei naționalități cu o veche tradiție de călărie. În primii ani ai secolului al XIII-lea, naționalitatea mongolă a trecut de la o mare dezbinare către marea unificare. Această perioadă este cunoscută în istorie ca fiind „perioada calului mongolez”. Calul mongolez poate fi deci considerat un bun prieten al omului mongolez. Calul mongolez și-a făcut apariția în podișurile și câmpiile mongole. O herghelie poate fi formată din 300-500 de cai, iar la fiecare 3-4 ani se mai formează una. Puternicii și vigoșii armăsari ajută femelele la sporirea și reproducerea numeroasă a speciei. De cum vine vara, pe câmpiile întinse și înverzite se pot observa caii năpustindu-se și alergând în galop asemeni valurilor agitate ale mării. De cum sosește iarna, în vântul tăios și rece, caii își îndreaptă privirea către cer și nechează lung și răsunător, unul după altul, de parcă se zguduie pământul și se cutremură cerul.

Calul mongolez, ca și omul mongolez, trăiește și îndură atât frigul și temperaturile scăzute iarna, cât și canicula și temperaturile ridicate vara. Pe crivăț și pe zăpadă, el aleargă în galop de parcă zboară, iar pe caniculă și în căldura toridă a verii, el merge la trap de parcă plutește. El are această dibăcie sau calitate de a rezista la frig și de a suporta căldura, deci posedă o mare capacitate de adaptare la mediu și situații deosebite de climă.

Calul mongolez este de statură mică, dar este foarte agil și sprinten, are ochi ageri, dar care știu să se ascundă, este viguros, puternic și energic, iute și perspicace. Există un cântec vechi, eroic, al naționalității mongole, în care este descris într-un fragment viteazul cal de luptă mongolez:

„Rapid precum glonțul unei arme
Strălucitor ca vâpaia focului
Impunător, grandios
Ca zeci de mii de cai în galop
Ca zeci de mii de vite mugind
Încât taurii și elefanții par a fi cuprinși de
frică
Iar oamenii văzând năvală, știu că se
apropie zeul călare”.

În trecut, atunci când armata lui Gingishan lua cu asalt sau bătea în retragere, era suficient să pornească un cal, alți mii porneau după el, cu greu mai putând fi opriți. Caii mongolezi au câștigat timp pentru armata mongoleză, au ocupat o poziție favorabilă armatei, astfel că Gingishan în problemele de luptă și război a ocupat deseori o poziție strategică, fiind cel care avea inițiativa. În timpul luptelor acute, caii mongolezi se adaptau cu ușurință la condiții mai dificile de hrană și adăpost, și aveau și o capacitate deosebită de puternică de a se păzi și autoapăra. El poate să pască orice și de asemenea poate să doarmă în picioare indiferent dacă este

este de obicei practică de cei mai de cei mai buni, până la cei mai de jos, o activitate cu caracter popular. În trei mai multe tipuri de vânătoare prin în și anume pentru vânatul trigrilor, al l cerbilor și al păsărilor și iepurilor.

Această activitate reprezintă de întrecere sportivă și un fel de practică. Indiferent cine concurează la as întreceri, important este doar faptul trebuie să călărească un cal superior mai bună calitate. În timpul etapelor succedau în cadrul vânătorii, era ob ca cel ce concura să se poată sincron calul pentru că, în caz contrar, nu mai poate câștiga premiul, care

CALUL MONGOLEZ

noapte sau zi, cald sau frig. Această capacitate deosebită a lui de a se reface rapid îi dă posibilitatea ca pe timp de luptă să-și mențină vigoarea și puterea, energia fizică și sănătatea. De fiecare dată când armata mongoleză pleca într-o expediție sau la luptă, fiecare soldat trebuia să aibă lângă el un cal pe care mergea călare, să ducă cu sine cel puțin un altul sau cel mult alți patru cai. După o bucată de drum, calul pe care se mersese călare era dat îngrijitorului de cai al armatei, și era înlocuit cu un alt cal de luptă, mai gras și mai robust, pentru a se continua călătoria.

În trecut, poșta, denumită și „Serviciul de transport pentru călători și corespondență” (în limba mongolă acest cuvânt se referea la cel care aduce poșta sau corespondența), era: „cel ce inforna despre situațiile militare de pe front și care transmitea ordinele”. Scrisorile imperiale erau transmise prin poșta cu cai de la o stație la alta, schimbându-se caii în fiecare stație pentru a nu-i obosi prea tare. În situațiile militare urgente, mesajul imperial se putea distinge prin niște semne făcute din aur sau din argint.

Se observă că sarcina de distribuire a poștei era o problemă foarte complicată și dificilă. Pentru îndeplinirea acestei sarcini, deosebit de grea, se puneau baze, în principal, pe caii mongolezi. Fiecare stație poștală avea pregătiți câțiva cai, pentru ca, în cazul în care erau de transmis ordine militare sau mesaje imperiale, poștaşul să încalce repede un cal și să-și îndeplinească misiunea, indiferent dacă era noapte sau zi. Calul, la rândul său, își ducea călărețul iute ca fulgerul pentru a ajunge la timp la următoarea stație. Uneori, după o vreme neprielnică, când se risipeau norii și dispărea ceața, urcând pe munți sau trecând peste ape călărețul greșea direcția în care trebuia să meargă; dar era de ajuns numai să-i dea de înțeles calului despre acest lucru, să-l lase frâu liber, dându-i acestuia ocazia să-l transporte la locul propus.

Vânătoarea călare, prin încercuirea cu cai, este o veche tradiție a mongolezilor, pe care o stăpânesc cel mai bine.

În trecut, în Mongolia, vânătoarea călare era o îndeletnicire foarte apreciată de către împărați, demnitari și nobili, de aceea în numeroase regiuni s-a păstrat acest obicei până în prezent. Vânătoarea prin înconjurare

prada respectivă, adică în animalul v mai mult, există pericolul de a fi rănit animalele sălbatice sau de către gloanț sau alte arme de vânătoare, într-o scurtă de neatenție. Dacă concurentul vre dovedea adevărata abilitate și m atunci el nu poate face acest lucr ajutându-se de inteligența și agerimea său mongolez. Calul mongolez nu este foarte bun în a înțelege în stăpânului, dar pricepe foarte bine e misterul acestei vânători prin înconjurare. Din acest punct de vedere, se concluzionează memoria fantastică a ca agerimea și abilitatea lui ieșite din comentele nenumărate de repa stăpânului, din timpul vânătorii, și lucruri mai dificile, care trebuiesc pr cu exactitate și claritate, sunt simțite de locul stăpânului său, în felul acesta se se o anumită situație sau evitându-se i col. De aceea, vânătorii din trecut con calul de vânătoare drept o divinitate sa viața.

Calul poate comunica, firește, cu c se pot înțelege; iar în situații neașteptate asumă din proprie inițiativă riscurile această cauză, în rândul poporului m circula numeroase povești, exemple acest sens. Spre exemplu, poezia narat secolul al XIII-lea sau al XIV-lea „C armăsari ai lui Gingishan”, care cunoscută de aproape fiecare fan naționalității mongole. Această narativă descrie doi cai frumoși și fulgerul care în timpul unei vânători, la participat Gingishan, au fost excep contribuția lor la întrecere fiind er pentru Gingishan. Dar aceste fapte re bile și strălucitoare nu au atras binemeritată a stăpânului, și, astfel, splendidii armăsari au fugit în lume. plecare, cei doi cai și-au exprimat în c urmă atitudini diferite față de Gingishan fiind mai încăpățânat și mai încrezător mai răzbunător și mai aspru a ales libe celălalt, deprins să îndure să fie pus la de stăpân, și fiind profund atașat de ace cele din urmă, mânat de un sentiment îngăduință și bunăvoință, s-a înt

helia sa, fiind întâmpinat cu bucurie de Gishan, aducându-i omagii și răsplătindu-

Această poezie-fabulă îi personifică pe doi bivivii, reflectând relațiile bune și frumoase dintre omul mongolez și calul mongolez, și de asemenea atitudinea onestă și mintele sincere ale calului față de om.

În perioadele care au urmat celei a lui Gishan, în cadrul orelor de educație se vede atitudinea și dragostea pe care trebuie să nutrească omul față de cal, naționalitatea mongolă folosește deseori drept material poetic, tocmai această poezie-fabulă: „Cei doi isari ai lui Gishan”.

Relațiile de rudenie sunt foarte importante pentru omul mongolez, așa încât, chiar și în fața morții, el mai poate să-și recunoască și să-i distingă corect pe membrii familiei: tatăl, calul mamă și frații sau surorile. De aceea, el menține relații foarte strânse cu toată familia lui. Uneori, când un cal își părăsește familia pentru mai multe zile, la întoarcere își exprimă bucuria prin roaderea din coamă. Niciodată calul mongolez nu se împerechează cu calul mamă. De aceea, mongolii spun depre calul mongolez că este un animal domestic drept și corect. Calul mongolez este cel mai curat dintre animale, știind că el bea numai apă curată de rău, lac sau fântână. El nu bea niciodată apă murdară de baltă. Iarba pe care o mănâncă el este semenea aleasă cu grijă, pentru a fi cât se poate de proaspătă, astfel că uneori preferă să mănânce de foame, decât să mănânce iarbă uscată sau alterată. Din familia animalelor domestice, calul atinge vârsta cea mai înaintată, cea mai mare fiind de peste 60 de ani, reprezentând deci unul singur. Spre exemplu, un cal de 33 de ani are în realitate 100 de ani. Se spune: cailor albi sau chiar altele domestice sau sălbatică care au o culoare albă a părului sau blăniii au forța și viața cea mai puternică, adică durata vieții lor este cea mai lungă. Spre exemplu, vulpea albă trăiește peste 1000 de ani.

Mongolii evită să mănânce carne de cal. Dacă moare un cal, acesta este îngropat pentru că în felul acesta se evită să se lătească calul pentru sentimentele sale sale unde față de stăpânul său.

Și cailor care față mai mult de zece mânji și care sunt mai bătrâni sunt considerați de către mongolii și numiți chiar eroi, acordându-li-se pentru aceasta un tratament mai special.

Acești cai, împodobiți la coamă cu ornamente de culoare vie și strălucitoare, se folosesc de cailor obișnuiți. Aceste două categorii de cai nu numai că nu se poate și nu trebuie să se uieșcă omorâți, dar, mai mult, după ce mor, sunt îngropate cu ceremonie solemnă.

Mongolii prețuiesc foarte mult cailor mongolezi și ei cunosc foarte bine obiceiurile și hobby-urile a numeroși cai. În funcție de culoarea părului și a diferențelor dintre culi și femele, cailor mongolezi se împart în trei categorii: cei cărora li s-au dat nume de bărbați și cei cărora li s-au dat nume de femei. Cailor herghelie mare de cai, în mare parte se folosesc cailor roșii (la rândul lor fiind roșu și roșu cu cozi negre), cailor albi, cailor galbeni (galben auriu și galben spic), cailor negri, cailor violet, cailor bruni și cailor vărgați. În funcție de aceste caracteristici de culoare ale cailor, numeroși copii mongolezi pot să

spună foarte corect și fără să greșească numele de răsfăț sau cele intime ale cailor.

Mongolii, încă din trecut și până astăzi, au niște cerințe și condiții foarte stricte și severe în ceea ce privește călăria. Ei nu acordă numai o atenție și o îngrijire extremă cailor de călărie, dar și uneltelor pentru călărie care sunt extrem de fastuoase. Un exemplu concret este șaua, pe care ei încrustează podoabe din aur și argint și cioplesc frumoase desene și forme decorative. Printre cailor de călărie distingem două tipuri: cailor ce merg într-un ritm normal și cailor ce merg într-un ritm mai săltăreț, cei mai căutați fiind cei din prima categorie. Prețul acestor cai este foarte scump, dar foarte mulți oameni auți nu regretă că plătesc bani grei ca să cumpere astfel de cai. Viteza cu care se deplasează aceștia este rapidă, însă ritmul este constant și liniștit, astfel încât călărețul se

simte ca atunci când stă pe loc, iar la drum lung este și mai convenabil să călărească un astfel de cal.

Calul mongolez, pentru omul mongolez, este ca și soarele și luna, stelele. Capitala Regiunii Autonome Mongolia Interioară este Huhhot, care are două sculpturi de cailor mongolezi înaripați la Muzeul central și la gară. Aproape că pot fi considerați drept steme. Statui ale unor cai frumoși nu se găsesc numai în Huhhot, ci și în numeroase județe și orașe din Mongolia Interioară. În rândul obiectelor de artă, sunt greu de găsit alte obiecte care să egaleze în frumusețe cailor. Cailor mongolezi au devenit deja continuatori ai istoriei și culturii mongole.

Versiunea românească aparține dlui Cui, consilier cultural al Ambasadei R.P. Chineze la București

Andres Sánchez Pascual

FRIEDRICH NIETZSCHE

Acest Don Juan al cunoașterii nu a avut o biografie în înțelesul burghez al cuvântului. Pentru aceasta lipsește un scenariu, un „a fi” în societate pe care el niciodată nu l-a avut. Viața lui a fost o operă de artă în care materialul propriu a construit (autonom?) diverse efigii ale lui însuși, mereu nesatisfăcătoare; o ultimă lovitură de ciocan, pregătită cu timp în urmă, a făcut țandari blocul. Și toate acestea s-au desfășurat în vid. Nimeni nu a văzut, nimeni nu a auzit ceea ce se petrecea. Și aceia care bănuiau ceva au fugit speriați.

Friedrich Nietzsche s-a născut în ziua de 15 octombrie 1844, în sânul unei familii de clerici protestanți. Din casele parohiale ale micilor localități, locuri clasice ale ordinii, au apărut în Germania, în secolele XVIII și XIX, unii dintre cei mai mari revoluționari ai spiritului.

Cei dintâi ani ai săi i-a trăit alături de mamă, soră, mătușă, bunică: un mic principe răsfățat, urmărit, exploatat spiritual. Un copil fericit? „Când caut cea mai profundă antiteză a mea însumi, vulgaritatea incalculabilă a instinctelor, le întâlnesc mereu pe mama și pe sora mea. A crede că eu sunt înrudit cu asemenea canaille ar fi o blasfemie împotriva divinității mele. Tratamentul care până în clipa aceasta mi l-au dat mama și sora mea îmi inspiră o oroare de nespas; acolo lucrează o mașinărie infernală perfectă care cunoaște cu o siguranță infailibilă clipa în care îmi pot răni foarte crud clipele mele supreme”.

La vârsta de paisprezece ani intră, mulțumită unei burse, la cel mai bun centru școlar al Germaniei: Pforta, o veche mănăstire bene-

dictină secularizată în timpul Reformei. Disciplină, muncă, grele taine pe care continuă să le descopere în el însuși: beția creatoare și, ca atare, singurătatea. Când în 1864 se înscrie la Universitatea din Bonn, este deja un filolog complet. În 1865 își continuă studiile la Universitatea din Leipzig. Într-unul din acești ani Nietzsche a semnat un pact cu diavolul. L-a făcut voluntar și conștient? S-a aflat într-o situație fără ieșire și a fost nevoit să semneze cu sânge? A se citi Doktor Faustus a lui Thomas Mann.

Cel mai semnatar al pactului începe să-și îndeplinească promisiunile: imediat îi pune în mâini (1865) opera lui Schopenhauer. Începe cu ochiul de la o librărie-anticariat și îi suflă la ureche: „Cumpără cartea asta și citește-o”. Nietzsche rămâne fascinat. Trec câteva zile aproape fără somn. Compune o kirie.

Urmare din pagina 21

Diavolul îi pune alături cel dintâi mag. Puțin mai târziu, în luna noiembrie (1868), îi face cadou un al doilea mag: Richard Wagner. Ca și cum ar fi fost lucrul cel mai firesc din lume, studentul necunoscut devine urf „intim“ al celui mai mare compozitor al secolului: „Ceea ce îmi place la Wagner este același lucru cu ceea ce îmi place și la Schopenhauer: aerul etic, aroma faustică, crucea, moartea, mormântul“. Sau și: „Ținând seama de unele și altele dintre lucruri, eu nu mi-aș fi suportat tinerețea fără muzica wagneriană...“

Al treilea dar: catedra din Basel. Într-o dimineață de ianuarie 1859, profesorul său Ritschl îi zice: „Îți fac o surpriză. Vrei să fii profesor la Universitatea din Basel?“ Nietzsche avea atunci 24 de ani și încă nu își prezentase teza de doctorat. Douăzeci de ani mai târziu, la 6 ianuarie 1889, când deja acest Don Juan era târât spre infernul nebuniei, îi va scrie lui Jacob Burkhardt: „În orice caz, aș prefera mai degrabă să fiu profesor la Basel decât să fiu Zeu“.

28 mai 1869: Nietzsche citește lecția sa de intrare la Universitatea din Basel: **Homer și filologia clasică**. Burghezii cumsecade l-au aplaudat mulțumiți pe tânărul profesor. Însă Basel este un pretext, importantă este apropierea de „Italia“. Wagner, care trăiește foarte aproape de Basel, la Triebchen, îi scrie câteva zile mai târziu, la 4 iunie 1869: „Vino să petreci două nopți sub acoperișul nostru; dorim să știm cine ești dumneata. Izbăvește tenacea credință pe care încă o păstrezi în ceea ce eu numesc, împreună cu Goethe și alți câțiva, libertatea germană“. Un prieten al lui Nietzsche, Erwin Rohde, prieten pe care va sfârși prin a-l pierde, la fel ca și pe toți ceilalți, își petrecea pe atunci o perioadă de timp în Italia. Nietzsche îi scrie: „Și eu am Italia mea, numai că nu pot merge la ea decât în zilele de sâmbătă și duminică. Italia mea se numește Triebchen și deja mă simt acolo ca în propria mea casă“. Ce amăgire! Nietzsche nu a avut niciodată „casă“, cu atât mai puțin la Triebchen. Oricum, ține socoteala vizitelor pe care le face în acel loc.

Ianuarie 1872: apare **Nașterea tragediei în spiritul muzicii**, cea dintâi operă a lui Nietzsche. Diavolul începe să țină cumpăna. Întreaga lume academică rămâne surprinsă, stupefiată, insultată. Un faimos profesor universitar declară că Nietzsche este „un câine mort“. Rămâne virtual exclus din Universitate. Numai Wagner aplaudă. Era singurul care înțelesese că nu înțelege nimic.

Suferințe fizice. **Considerații întempestive**. Nietzsche este aproape orb. Este cel dintâi atac puternic al **Spirochetei palida**. Neînțelegeri cu Wagnerii.

1876: vacanțe în Italia reală, nu în cea descrisă, din Triebchen. Din motive de sănătate, Universitatea din Basel îi acordă o vacanță de un an. Nietzsche își petrece o mare parte din ea la Sorrento. Acolo, are ultima convorbire cu Wagner.

În luna mai 1878 apare **Uman, prea uman**, rezultat al șederii în Italia. Lucrarea este dedicată lui Voltaire și îl costă ruptura definitivă cu Wagnerii. Nietzsche aproape că a pierdut catedra, acum îl pierde și pe Wagner. Îi mai rămâne Schopenhauer?

Mai 1879: Nietzsche părăsește definitiv Universitatea și devine un **fugitivus errans**. Îi

rămân zece ani de viață lucidă. Spre onoarea burghezilor din Basel, trebuie spus că ei au finanțat, modest, anii de „libertate“ ai lui Nietzsche. 1881: apare **Aurora**. „Cu această carte începe campania mea împotriva moralei. Nu miroase doar a praf de pușcă. În ea se vor simți mirosuri cu totul deosebite și mult mai plăcute, presupunând a avea o oarecare finețe în nas... Aproape fiecare din frazele acestei cărți este concepută, **pescuită** în acel haos de stânci aproape de Genova în care mă aflam singur și chiar aveam secrete cu marea“ (**Ecce homo**). Nietzsche trăiește mereu în Italia, la pensii ieftine, căutând remedii pentru sănătatea lui.

Aurora apare în luna iulie 1881. Nietzsche își petrece vara, pentru prima dată în acest an, în satul Sils-Maria. August: „În ziua aceea eu eram aproape de lacul Silvapiana, traversând pădurile; lângă o stâncă impunătoare, ce se înălța în formă de piramidă nu departe de Surlei, m-am oprit. Atunci mi-a venit ideea asta“. Nietzsche se referă la ideea eternei reînnoiri, pe care o califică drept „concepție fundamentală“ a lui **Așa grăit-a Zarathustra**; a notat-o pe o foaie de hârtie în josul căreia este scris: „Cu 6000 de picioare mai departe de om și de timp“.

În octombrie, Nietzsche „coboară“ din Alpi la Genova. Aici lucrează la **Arta poetică** (1882). La încheierea de la volumul patru apare „diamantina frumusețe a primelor cuvinte din **Așa grăit-a Zarathustra**“. Și „la sfârșitul volumului trei se formulează pentru întâia dată un destin pentru toate timpurile“ (**Ecce homo**).

Tragicomedia lui Lou (1882-1883). Ultima, disperată încercare de a scăpa din ghearele aceleia care îl ține legat de gât. În mai 1882 Nietzsche o cunoaște la Roma pe tânără Lou von Salomé. S-a îndrăgostit de ea fără s-o fi văzut înainte? Prima întâlnire a avut loc, într-o dimineață, la biserica San Pedro. Nietzsche sosea din Sicilia. Este oare adevărat că el s-a îndreptat direct spre ea, i-a întins mâna și i-a spus înclinându-se adânc: „Din câte stele am coborât pentru a ne întâlni aici?“ Și este adevărat că ironica Lou i-a răspuns: „Dumneata, nu știu, eu însă vin din strada Polvoriera“?

Lou s-a simțit atrasă și în același timp respinsă. De ce Nietzsche a fost atât de neîndemânatic? De ce Lou nu a îndrăznit să facă primul pas? Femeia nu a vrut să fie arsă pe acel rug. Mai târziu, Nietzsche a fost meschin: „Femeia este mereu incapabilă de prietenie. Femeile sunt pisici și păsări, sau, în cel mai bun dintre cazuri, vaci“. Și lucruri și mai rele.

Nietzsche a pierdut partida, o pierduse de la bun început. Drum de o singură direcție, solitar, spre eșafod. **Așa grăit-a Zarathustra**: „Iarna următoare (1882) am trăit-o în frumosul și liniștitorul golf de la Rapallo... Dimineața urcam în direcția sud, spre Zoagli... După amiază, mereu când îmi permitea sănătatea, ocoleam întregul golf din Santa Margherita, până ajungeam în spatele lui Portofino... În aceste două drumuri mi-a trecut prin minte întreaga mea carte. **Așa grăit-a Zarathustra**“ (**Ecce homo**). Wagner moare la Veneția în ziua de 13 februarie 1883. Pe Nietzsche îl afectează prea puțin acest lucru. „În vară (1883), întorcându-mă la locul sacru în care străfulgerase, pentru mine, prima rază a gândirii lui **Zarathustra**, am simțit

doua carte a operei. Au fost suficient zile; în nici un caz, nici pentru prima și nici pentru a treia și ultima, nu am îrmăi mult timp“. (**Ecce homo**).

O carte azi faimoasă, fără **Zarathustra**. Însă la momentul nimeni nu s-a interesat, nimeni nu a interesat de apariția ei: nici prieteni, dușmani. Singurătatea lui Nietzsche totală. „Un al doilea lucru înspăimântătorul tăcere ce se audă tău. Singurătatea are șapte piei: și pătrunde prin ele. Cineva face și prieteni și îi salută pe amici: un timp când nu te mai salută nimeni nici în privire. În cel mai bun dintre cazuri, rebeliune. O asemenea rebelie remarcă-o în grade diverse, însă lumea ce se afla aproape de mine și nimic nu te ofensează mai mult observi această distanță. Sunt destul de firi nobile care nu știu să trăiască venera“ (**Ecco homo**). Mai târziu, Nietzsche scrie a patra parte din **Așa grăit-a Zarathustra**. Cum el o rupesese cu nu are cine să-i publice cartea. Împrumut unui prieten, însă acesta poate acorda. Nietzsche suportă din nou o nouă ediție: 40 de exemplare. Pentru Nietzsche nu avea nici atâția prieteni atâția cititori. Căutând neobosit, găsea destinatari, cărora le face cadou cartea.

Nietzsche își continuă viața de viață în Nisa, Genova, Veneția, Sils-Maria. În ianuarie 1884, a treia parte din **Așa grăit-a Zarathustra**. În luna mai căsătorește sora lui, Elisabeth, începutul anului următor, pleacă împreună cu ea în Paraguay. În 1886, Nietzsche publică **Dincolo de bine și de rău**, „glosar“ al lui **Zarathustra**. **Dincolo de bine și de rău**: altă carte devenită azi faimoasă. Însă la timpul ei...

1887 și 1888, ultimii doi ani de viață lucidă. Sunt ani de activitate frenetică, prologuri și reeditări ale tuturor operelor anterioare. **Genealogia moralei**. Infructuoase de a termina **Dorința de viață** anunțată de mai multe ori. **Cazul Amurgul zeilor**. **Anticristul** care sfârșește un „Blestem asupra creștinismului“ sarcasm față de acei care cred în creștinismul de modernele științe. Judecățile creștine de valoare nu sunt absolut depășite de ele, «Cristos pe care îl venerăm este simbolul cel mai sublim, în viață și venerație și o amenințare.

3 ianuarie 1889: colaps în Piaza San Alberto din Turin. De la 3-7 ianuarie și cărți poștale către diverse persoane mai târziu este internat la ospiciul din Turin. În ziua de 13 ianuarie 1890, mama lui îl scoate de acolo și îl îngrijește acasă. Mai târziu această îngrijire și-o ia sora lui. Trupul lui Nietzsche este înmormântat pe data de 25 august 1900.

Cel mai bun cititor al său, Burkhardt, a spus că volumele lui Nietzsche „au făcut să crească independența în viață. Nu este o simplă subtilitate a unui buget și a unui bun scriitor. Independența în viață nu a lumii. Pe aceasta din urmă rămânem să obținem fiecare.

În românește de Ezra Pound după EL PAIS, M

VALEA, ADEVĂRUL ȘI VIAȚA

de ION CREȚU

tura de inspirație religioasă nu a dat – în proză, cel puțin – lucrări cu rat memorabile. Aceasta în ciuda faptului că Isus, dacă este să ne referim la el, poate fi văzut ca un personaj prin excelență tragic. Numai cine nu a cunoscut pe Claudel nu știe cât de plicticoase sunt piesele *Le Saulnier de Satin* și *once faites à Marie*. Scriitorii care au acordat în operele lor un spațiu amplu moralei religioase, fie ea catolică ori protestantă, – Mauriac, Gide, Joyce – nu s-au reușit ceva mai bine, deși o ușoară înclinație către predică supără nu o înșală pe ei. Pe o temă profund religioasă s-a făcut roman (Sienkiewicz), s-a făcut opera (Claudel), s-au făcut versuri (să amintim numai psalmii arhezieni). Romanul nostru încă nu a încercat nimeni; nimeni până la Patrick Roth, al cărui (fals) roman de polițier/gialol/detective story *Corpus Christi* îl prezentăm mai la vale.

Patrick Roth s-a născut în 1953, la Freiburg și a petrecut mai mulți ani în California, la Los Angeles, ca autor de romane. A scris romanele bazate pe viața lui Isus: *Riverside* (1991), *Johnny Shines* și *Erweckung der Toten* (1993), precum și piesele de teatru *Die Wachsamens*, *Kelly* și *Illseher*. În 1992 a primit premiul literar *Frankfurter Rundschau* scria *Riverside*: „...o capodoperă a artei sașice, premeditat până în cele mai mici detalii, strălucit în dialog și în acțiune...” iar *Der Spiegel* numea *Riverside* „un tratat despre întrebările de viață ale unui roman polițist din timpuri antice”.

Corpus Christi, care subliniază o preocupare veche a lui Roth pentru teme religioase, a apărut la editura Suhrkamp, în traducere de Irina Povestea, în datele ei generale, este interesantă: unuia dintre cei doisprezece apostoli, Judas Thomas (Toma, cel necredinciosul), pomește în căutarea trupului lui Isus, dispărut a treia zi după răstignire. Judas Thomas nu poate crede că Isus s-a înviat din ceruri. O asemenea faptă nu i se pare posibilă. Ce crede el este că trupul lui Isus a fost furat de niște necunoscuți. Judas zvonul că a fost prinsă o femeie care s-ar fi aruncat în mormântul lui Isus, dar nu este convins că se află pe urmele trupului lui. Întrebarea pe care și-o pune sună astfel: „unde este Isus în viață și unde este mort? Femeia, pe numele Tirza, din Damasc, deține cheia marelui mormânt. Ea este martora principală și cu ea se întâlnește Judas Thomas cea mai mare parte a timpului, încercând să afle ce s-a întâmplat cu trupul lui Isus. În final, gărzile romane produc un scandal: „Isus” pe care îl ard în piață, pentru a fi sigur tuturor credincioșilor că Isus nu este decât un om de rând. Judas Thomas este în cele din urmă, sfârșitul în rugul prinde trupul falsului Isus.

Acesta este un tip de roman – polițist, și este un mit religios extrem de bine scris – ridică mai multe întrebări. Una dintre ele se referă, cum este și firesc, la problema biblică. (În ce măsură adevărul biblic este același cu cel istoric este o altă chestiune). Romanul, deși nu poate să nu o facă, are unele reperi ale mitului: Isus moare pe cruce, este îngropat și, după a treia zi, se înviă din ceruri. Pe de-o parte romanul nu poate să ducă decât într-o singură direcție, și

anume că nimeni nu a furat trupul lui Isus. Pentru motive evidente, ancheta lui Toma nu poate să ducă spre altă concluzie. Din acest punct de vedere, elementul de suspans: cine este făptașul? lipsește, făcând din *Corpus Christi* un fals *krimi*. Potrivit oricărei practici – literare/juridice – nu poți avea un caz neavând un făptaș/cadavru. Ceea ce face cu adevărat interesant Patrick Roth este să transfere centrul de greutate al povestirii spre factorul de conștiință, adevărata miză fiind nu găsirea cadavrelor ci transformarea lui Thomas din necredincios în credincios. Ca personaj literar, mai ales ca anchetator într-un roman polițist, Thomas este cum nu se poate mai bine ales, el fiind dotat cu acea calitate atât de necesară aflării adevărului, scepticismul, echivalent, în cazul nostru, cu lipsa de credință. De aceea și adevărul, odată intrat în posesia lui, are, într-o atare situație, o valoare incomparabil mai mare.

Corpus Christi este împărțit în 33 de capitole, trimitere la vârsta lui Isus când a fost crucificat pare mai mult decât o simplă coincidență. Romanul este scris în versete, dialogul făcând corp comun cu pasta epică.

Așezarea în pagină, limbajul, totul este gândit astfel ca întregul nu doar să comunice un mesaj biblic, dar s-o facă într-o manieră care să amintească la fiecare pas de Biblie. Povestirea este făcută la persoana întâi, semănând din numeroase puncte de vedere cu o confesiune. Capitolul unu, de pildă, începe cu vocabula „dacă” anunțând tonul povestirii: „Dacă este adevărat că ea a luat cadavrul, atunci o voi pândi. La ajutoarele ei trebuie să mă conducă, iar de acolo în locul unde Te-a ascuns./ Atunci Te voi vedea, mă voi convinge dacă vedea, femeilor are de-a face cu iubirea – că ele Te-au văzut din iubire – adevărul însă nu corespunde./ Atunci îl voi vedea eu pe Domnul, pe Omul, voi înțelegem în fața cadavrului Tău, Te voi ruga să mă ierți că nu am avut suficient curaj să mă opun celor care Te-au urcat pe cruce.” Alternanțele acestea de la persoana întâi la persoana a doua și a treia sunt foarte frecvente, ele având darul să țasă discursul într-o plasă dramatică fină.

Finalul romanului vine să restabilească un echilibru tulburat de scepticismul lui Judas Thomas și al cărui secret constă în credință. Deși mort, Isus continuă să trăiască în vreme ce Thomas, deși viu, este de mult trecut în lumea celor fără viață (prin lipsa de încredere). Cuprins de flăcările care încep să învâluiească trupul presupusului Isus, dar și pe-al său, Thomas reflectează: „Ne-am văzut în corpul lui Dumnezeu. Unul pe celălalt, fără prihană. Și am atins corpul lui și l-am sărutat pe cel de mine găsit. Cel care a venit spre mine și pe care l-am pierdut. Aici a fost începutul meu: fiindcă cel care a încercat să-ți supraviețuiască a murit. Mă născusem. Liber”.

Judas Thomas este construit ca un personaj unidimensional. Raportat la elementele oferite de Biblie (o asemenea comparație este greu de evitat), el este în mod indiscutabil mai bogat în date, chiar dacă totul se rezumă la aflarea adevărului, a adevărului cu A mare. În textul biblic, Toma nu este unul dintre personajele foarte des menționate (doar de două ori, în Evanghelia după Ioan), dar este unul dintre apostolii care „au text”. Astfel, el îi spune lui Isus: „Doamne, noi nu știm încotro mergi; cum, dar, să știm calea?” La care Isus răspunde: „Eu sunt calea, adevărul, și viața.” Potrivit exegezelor religioase, Toma este „cinstit și-i spune direct Domnului că nu înțelege.” În altă parte, el este caracterizat astfel: „De obicei ni-l amintim pentru neîncrederea sa, dar el era capabil și de devoțiune și de curaj.” Indiscutabil, Toma este un personaj necesar în spațiul Noului Testament: el este recunoscut pentru lipsa sa de credință, într-un moment când apostolii lui Isus îl urmau fără să-și pună prea multe întrebări. Dintr-un astfel de personaj, dotat cu o inteligență scrutătoare, Patrick Roth face eroul principal al romanului. Numai un astfel de personaj era capabil să rezolve, într-un mod convingător, o asemenea enigmă precum cea legată de „dispariția” corpului lui Isus. Din acest punct de vedere, se poate susține că Thomas este un personaj extrem de modern, foarte apropiat ca mentalitate nouă, nouă celor obișnuiți să ne punem atât de multe întrebări, celor care ne-am păcălit/am fost păcăliți în atâtea rânduri fiindcă am crezut fără să (ne) punem întrebări, celor obișnuiți să reacționăm doar sub impulsul răspunsurilor inteligente, celor atât de înclinați să privim surâzând sceptic marile probleme ale lumii.

Mulțumim și pe această cale Institutului Goethe pentru sprijinul acordat acestei rubrici, prin cărțile oferite spre recenzare.

1) O vreme atașat cultural dincolo de Ocean, tocmai în SUA, poeta Ioana Ieronim ne zâmbește de la Fundația Soros.

2) Prin anii 1976 Teodor Mazilu scria „Elegie la pomana porcului“.

3) În timp ce Grigore Hagiu își savurează țigara, Nichita Stănescu suportă un sărut: o fi sau nu al lui Iuda?

4) Erau tineri, erau frumoși și, ca și acum, la fel de talentați: Corneliu Ștefanache și Horia Zilieru.

Stimați cititori

Vă mulțumim că ați fost alături de noi și în acest an care se încheie în cu Bănuiri că am reușit să facem o revistă interesantă și că, eventual, satisfăcut o parte a exigențelor dumneavoastră. Ne vom strădui ca și în 12 ne ținem promisiunile ca, tot împreună, să traversăm cât mai repede *legii tranziției* deldora de privațiuni. Oricum, ajutoarele de orice fel nu ne vor pr niciodată. Cu această ocazie va anunțăm că viitorul număr al revistei noastre apărea în mijlocul lui ianuarie 1997. La mulți ani!

În acest moment revista noastră se difuzează la toate chioșcurile RODIPET din București, poate fi procurată de la următoarele puncte: librăriile Human, librăria Sadoveanu, librăria Cartea Românească, Sala Radio, Piața Romană, P Universității și Muzeul Literaturii Române. Totuși, cel mai sigur mod de a ir posesia ei este abonamentul. Regretăm că în unele localități factorii poșt prefac că nu știu în ce catalog ne aflăm. Ca toate revistele, suntem în Cat publicațiilor la poziția 2048.